

LET. X.

1917

ŠT. 6, 7, 8.

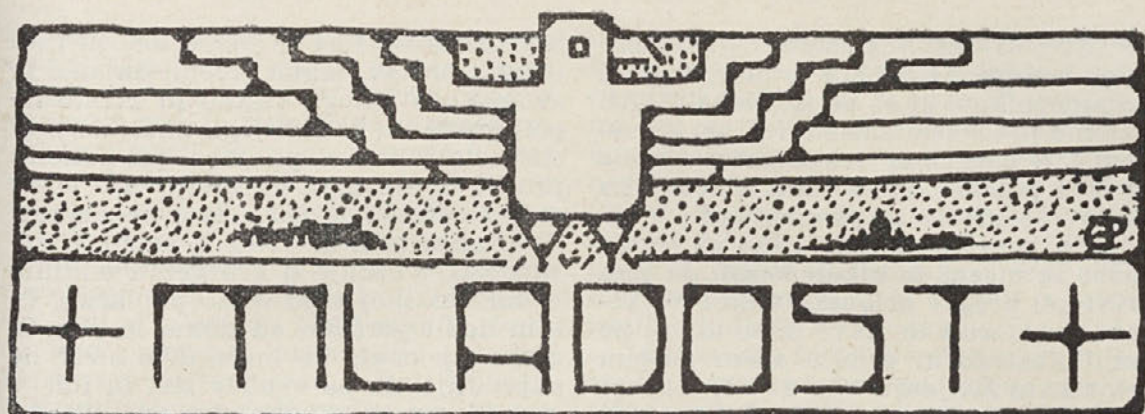
MLADOST

GLASILO
SLOVENSKIH ORLOV

CENA K 3⁻ ~ ~ ~ UREDNIK A. KOMLANEC

NATISNILA KATOLIŠKA TISKARNA V LJUBLJANI

GLASILO SLOVENSKIH ORLOV.

ŠTEV. 6, 7, 8.

JUNIJ, JULIJ, AVGUST 1917.

LETNIK X.

SPOR V NAŠI JAVNOSTI.

Eno leto sem odlašal. Zdaj ne smem več. Pisma naših fantov prihajajo, vprašujejo in zahtevajo. Danes v informacijo dve reči:

Dve smeri.

Dne 13. julija 1916.

Dragi! — Kakor vidim, se je vendar zjasnilo v naši slovenski vodilni frakciji. Vidim dve smeri: deželna — — — druga demokratično narodna. Orel je zasnovan na drugi, a ne sa-

mo Orel, ampak vsaka slovenska organizacija. —

Mi vemo, kam gremo!
Iskren pozdrav! Nazdar!

Tvoj

Silvester.

Naša smer.

Od trojne smeri ne moremo odstopiti: od katoliške, demokratične, slovenske. Prva pove, kako umevamo drugo in tretjo.

Sklep razgovora julija 1916.

Anton Komlanec. Ivan Podlesnik.

TUDI NAŠA VERA JE TRDNA.

Š. KLAS.

Zamislil sem se v usodo našega ubogega naroda... Pogledal sem v duhu nazaj v zlate dneve orlovskega življenja in vzbudil se mi je v utrujeni in zaspani duši ves idealizem nekdanjih dni. Odprl sem prve letnike vezane in skrbno spravljene »Mladosti« in čital iz nje o vzorih, o plemenitosti srca, o fantovski samoizobrazbi, po kateri zasveti našemu ubogemu narodu srečnejša bodočnost. Čital sem in se zamislil v zlate nauke, v navdušenje, ki je kipelo takrat iz vsake vrste. Navdušil sem se zopet za hip, a kmalu me je objel vtis trpke žalosti in spoznanja: Kje so danes naši ideali? Kje srečna naša doba?

Vojska nam je vzela vse! Ne en

fant, ki se bo vrnil iz trpljenja in žrtev, ne bo nosil v svojem srcu idealov, za katere smo se včasih navduševali in žrtvovali zanje vse svoje duševne in tudi telesne sile! Zakaj pa bi, čemu? Ideali in žrtve nič ne neso. Vsenaokoli, kamorkoli se ozre danes slovenski fant, mu je dokaz za to. Orlovska organizacija je imela velike in lepe cilje, ali uresničiti se niso dali v pičlem času, ki ji je bil odmerjen po usodi za razmah. Res so se sempatja pokazali lepi sadovi, ali tiste reforme javnosti in splošnega življenja nismo, kljub vsem žrtvam in znoju, dosegli, kot smo želeli.

Zakaj ne? Zdi se mi, kakor bi bilo zakleto, kakor da leži nad vsem, kar in kakor smo želeli, neka mora, kakor pre-

kletstvo, ki tlači ves blagoslov in dobro voljo k tlom. Ali so bili to morda grehi posameznikov, ki so se maščevali? Ali pa smo predvsem zasledovali na skrivnem biti borilci za druge posameznike in šele potem borilci sami s seboj, za fantovske ideale in plemenitosti.

Pa bodi kakorkoli! Jaz za svojo osebo se nisem še nikoli kesal, da sem prestopil prag v orlovske vrste! Ne kesam se za trud in žrtve in se nikoli ne bom! Zasledoval sem v vsem svojem orlovskem življenju cilj, doseči stopnjo mislečega človeka. Marsikateri je storil tudi tako in zato še danes ni izgubil vsega upanja nad obstankom in bodočnostjo Orla. Ideje srčne plemenitosti, katere so si znali osvojiti nekateri, žive v njih naprej in bodo prejalislej rodile ugodne sadove.

Te dni mi je prišla v roke knjižica »Ob 50letnici dr. Jan. Ev. Kreka«. V njej sem našel dokaz za svoje mnenje. Žalost in veselje me je objemalo, ko sem čital stavek za stavkom. In pred mojim duhom je vstal mož — mučenik, ki je vsejal v moje srce plemenitih rož. Mož, kateremu sem dolžan toliko, kolikor je vredno moje življenje in vse, kar imam dobrega. Pa ne samo meni, vsi, kolikor nas je tistih, kateri bodo znali v svetovnem viharju ohraniti voljo in samopresojo v njegovem duhu.

Pa sem se razgrel in sem napisal svojim tovarišem v fronti pisma ter jim priložil drobno knjižico. In čakal sem potem nepotrpežljivo, kako mi bodo odgovorili. Dognati hočem, sem sklenil, kaj bodo rekli in kako bodo sodili položaj, ki je nastal doma v njih odsotnosti.

In prišlo je pismo. V strelskem jarku na slab papir je izlil brat Vinko svoja srčna čuvstva:

»Dragi! To, kar mi pišeš, mi ni novo. Iz nemških listov, katere bero moji tovariši, sem že spoznal, da nekaj mora biti. Dolgo me je tolažila misel, da je to sama škodoželjnost, da nemški listi v svojih poročilih položaj pretiravajo. Sedaj pa spoznam, da nekaj ni v redu. In to me boli! To me boli bolj, kakor vse trpljenje, ki sem ga prestal v teku te dolge vojske.

Ali se še spominjaš naše odhodnice? Pri slovesu smo si prisegli, da bomo vsekdar in povsod ostali zvesti našim načelom, naj pride, karkoli. Mi smo šli na višje povelje branit našo skupno domovino pred našim skupnim

sovražnikom. Kar se mene tiče in tudi drugih bratov, lahko rečem, da smo to svojo novo nalogo vestno in zvesto izpolnjevali do današnjega dne. Vas, ki ste ostali doma, pa smo pri odhodu prosili in ste nam obljubili, da boste stali na straži, da naša stvar ne usahne.

Kadar sem se vrnil iz smrtnih nevarnosti v ozadje h kratkemu oddihu, je bil ves moj trud obilo poplačan, če sem dobil poročilo od doma in sem iz njega spoznal, da naše delo sicer ne napreduje, da pa vendar živi in ima v sebi še mnogo življenjske sile. Vsaka taka vest me je navdušila za nadaljno vztrajanje v boju za našo skupno domovino — edino.

Pozneje sem čul o nemškem državnem jeziku in o gibanju proti temu. In slišal sem, da se je združilo vse, kar je slovanskega, da pomore pravici do veljave. Vse, pravim, — tako sem slišal — samo mi Slovenci, ki nas že od nekdaj pehajo semintja, smo se morali začeti v tem važnem trenutku kregati za oslovo senco. Ali vas ni sram? Sram je mene, ko moram pogosto slišati od tujcev, da smo kakor otroci.

Rekel mi boš: »Kaj ti to mari, to so posledice časa, ali: to so dale razmere, katerih ti ne poznaš. Ti se drži svojega, nas pa pusti v miru, ker ti niso znane sedaj naše razmere.« Predvsem pripominim, da jaz svojo reč držim. Dokaz temu dvojno odlikovanje. V divjih bojih gledam hladnokrvno smrti v obraz in si mislim: Vse rad potrpi, tudi smrt, samo da bo moja domovina srečna in složna! Vi doma se pa kregate in izpodkopujete s tem temelje naši stranki in škodujete neizmerno celemu narodu. Pojdite nekaj tednov v strelski jarek in se učite tukaj ceniti domovino in potem se vam ne bo ljubilo.

Prijatelj, slabo me tolažiš s takimi poročili. Želim, da mi skoraj pišeš kaj bolj veselega! Pa ne zameri! Vinko.

Pismo me je pogrelo. Zameril bi mu bil, Vinkotu, ko bi ne poznal njegovih občutkov. Tako je pa tudi mene zabolelo. Končno bomo pa vsi krivi tega, sem si mislil. Fant misli, da pri nas doma ni vojske in da poleg vseh skrbi, ki nam jih naklada ta, zanemarjamo vsi skupaj skrb, da bi ohranili tisto, kar je bilo skozi deset let celi naši stranki v ponos ali vsaj v parado: — Orla. Izprašal sem si vest, če sem v tem času storil ali opustil kaj, kar bi koristilo naši stvari. Srce mi je reklo, da sem nedol-

žen. Govoril sem z drugimi fanti o tej stvari, a nobeden mi ni priznal: mea culpa. Snovali smo celo načrte, vsak v svojem kraju in delokrogu, kako bi se Orlu omogočil potreben razvoj ali vsaj obstanek. Jaz sem bil n. pr. mnenja, da naj se predvsem skrbi za »Mladost«, katera naj skuša ostati v tesnem stiku s fanti na bojišču, doma pa naj se pri naraščanju išče bodočnosti. Br. Podlesnik doli ob albanski obali ugiblje, če bi ne bilo pametno, prilagoditi Orla po vojski novim razmeram. Bolj ljudski, bolj samostojen, bolj močat naj bi postal. Br. Silvester v Vipavi je pisal, govoril in agitiral za vse skupaj toliko časa, da so ga poslali v Judenburg. Gospod Anton v Kranju pa je, sam potreben počitka in tolažbe, v težkem času dajal poguma nam in nas tolažil in je vstrajal in mi z njim in — z nami vsi, vsi, kar jih je še živih, kar jih je bilo nekdanj zvestih.

Ne, prijatelj Vinko, ne smeš nas obsojati! Mi smo se držali, kolikor se je dalo. Ne za las še nismo odstopili od načel, za katere smo se včasih skupno navduševali. Hrepenimo samo po tem, da se skoraj vrnete, dragi bratje, z bojišča med nas, da zopet poživimo in prenovimo našo organizacijo, da jo, če treba, pri k ro j i m o po načelih dr. Kreka, kateri je naš vzor bil in bo, dokler bomo rekli: Orel živi in deluje blagodejno na Slovenskem.

Potem sem dobil še eno pismo s sledečo vsebino: Ljubi prijatelj! Za poslano knjižico se Ti prav iz srca zahvaljujem. Čital sem jo in jo še zmerom čitam. In kadar jo nanovo prebiram, se mi nanovo vzbudi v srcu čut hvaležnosti in spoštovanja do dr. Kreka. On je naš, on je edini, ki je naš, ki razume in sočuti s trpečim človekom. In mi smo trpeči. Če bi Ti opisoval naše boje, naše pohode, sploh naše življenje, spoznal bi, da je to resnica. A tega ne nameravam. Želim samo poudariti, kako pogosto se v tem položaju spomnim na dr. Kreka, kateri me je učil in me duševno utrdil, da lažje prenašam vse gorje.

Iz drobne knjižice sem spoznal, da ima dr. Krek nasprotnike v naših last-

nih vrstah. Dokaz za to se mi zdi že ta knjižica sama, ne da bi upošteval pripombe, katere si mi Ti sporočil. Verjemi mi, da se mi je to čudno zdelo. Ali končno verjamem; saj je na svetu danes vse mogoče. Ampak eno poudarim: Če mi za svoje delo in za svoje žrtve na bojišču pričakujemo narodove hvaležnosti in priznanja, sme ga v tem večji meri on, kateri nas je vzgojil v tiste ljudi, o katerih bo zgodovina pisala, da so bili junaki, ki so ovenčali v trudu in znoju slovensko ime na polju, kjer so tekmovali fantje v junaštvu. Vse, kar smo imeli doma dobrega v duševnem oziru, bilo je sad njegovih žrtev. Tudi vse, kar imamo zavedni fantje v tem težkem času, je njegovo delo. Kdor je bil v mirnem času sebičnež, ponočnjak, zapravljevec in lenuh, ta ne razume tega. Kdor pa ga pozna, ga mora ljubiti, ga mora občudovati in si ga postaviti za vzor.

In če Ti jaz pišem to, ne smeš misliti, da sem samo jaz tako strastno zateleban vanjga. Govoril sem o tem s tovariši in sem spoznal v njih isto misel in mnenje. Zato sem si iz vsega tega napravil to-le sodbo: Dr. Krek je naš! Mi smo njegovi! On nas je vzbudil, on nas je oživil, in kolikor nas pride nazaj, bomo ostali njemu zvesti. Če ga pa ugonobé, če ga umoré, bodo z njim umorili tudi nas vse, ki smo njegovi. Toda to se lahko zgodi, ali zgoditi se ne more, da bi ugonobili njegove ideje. Prejalislej bodo pognale zmagoslavne mladike!

Vidiš, tak je vtis knjižice o dr. Krekovi petdesetletnici, katero so skušali utajiti. Morda sem Te razjezil, morda Te razveselil s tako krepko izjavo. A bodi kakorkoli, eno Te prosim: Povej fantom v »Mladosti« to mojo misel, potem pa reci, kar hočeš. Bodi mi pozdravljen!

Tvoj Jaka.

To pismo me je razveselilo. Nehote in nevede mi je zaplula kri po žilah; navdušenje nekdanjih dni se mi je vzbudilo v utrujeni duši in vsa srčna čustva moja so kipela v eni sami melodiji: Tudi naša vera je trdna! Tudi naša! Vera nas mladih, vera bodočnosti!

Med Gorkijevimi povestmi sem našel prekrasno pripovedko o Dankovih iskrah. Pred davnim časom so živeli veseli in močni ter pogumni ljudje. Njih šotore so obdajali od treh strani nedostopni gozdovi, od četrte pa nepregledna stepa. Prišla pa je nad nje velika nesreča. Prihrumel je sovražnik, ki je bil močnejši od njih, ter jih prepodil v gozdove. Ti gozdovi so bili porastli z debelimi koreniki in tako zelo zarastli, da niso predrli solnčni žarki niti v najhujši vročini, polegtega pa so vstajali iz tal dušilni plini. Ljudstvo je bilo v veliki stiski in mu je grozil pogin.

V tej sili je vstal Danko, mlad, lep in pogumen fant ter govoril ljudem: »Čemu tratite sile ob obupu? Kdor ničesar ne stori, ničesar ne doseže. Vstanite in pojdimo naprej, gozda mora biti nekje konec!« Ljudje so zaupali ognju, ki je sijal iz Dankovih oči, ter mu sledili. Toda težave na potu so bile vedno večje, gozd se pa ni skončal. Ljudje so začeli glasno godrnjati, češ, Danko nas je zapeljal. Ko so se pa naperi še povečali, so sklenili, da mora Danko umreti, da bo vsaj nekoliko kaznovan za svoje izdajstvo. Ko je čul njihov sklep, je postal ogenj v njegovih očeh še silnejši, ne v srdu, ampak v želji, da bi rešil svoje ljudstvo. Slednjič je razparal svoja prsa, izdrl svoje srce, ga dvignil visoko nad glavo in s srčnim plamenom peljal naprej svoje ljudstvo, dokler ni dosegel solnčne stepe. Ljudje so bili veseli, da niti opazili niso, kdaj je umrl njihov rešenik. Toda njegovo srce ni hotelo ugasniti, ampak se je razpršilo v brezštevne iskre, ki še sedaj svetijo po stepi, kadar nastaja nevihta.

Pri tej povesti sem se spomnil na svoj narod. Zdelo se mi je, da berem njegovo zgodovino, da slišim o njegovih srečnih, pa še bolj o njegovih žalostnih časih. Bil je srečen, ko je živel še po svojih postavah. Pozneje je prišla nad njega nesreča in večkrat mu je grozil pogin. Vedno se je rešil, toda le k životarjenju. Ni manjkalo zavednih sinov, ki so hoteli narodu boljših dni, pa niso dosegli svojega cilja. Deloma so bile krive razmere, še bolj pa, ker niso našli narodove duše. Narod so iskali pri bogato obloženih mizah, pri lepih napitnicah in pri visoki gospodi, narod je bil pa daleč od njih. Pa tudi nam se je rodil Danko — Krek. Krek je

pograbil, kar je našel dobrega, še več je pa ustvaril s svojimi velikimi duševnimi zakladi. Samo ena oseba je, oblečena v ponižno duhovsko obleko, toda njegov duh je velikan. Ogenj njegovega duha je ogrel vse, ki so hoteli delati za probudo naroda. Pokazal je, kje moramo iskati naroda. Demokratičnost je ona podlaga, na kateri se naj zida bodočnost slovenskega ljudstva. Ustanovila se je **kat. narodna stranka**. Krek je čutil, da nekaj manjka. Bili so gospodje, ki so menili, da so nekaj več, kakor pa kmet ali delavec. Krek ni miroval. Vedel je, da bo stranka rodila blagoslov, če bo ljudstvo zajemalo iz nje. Njegovo delo je ljudska stranka. Krek pa je vedel, da hoče ljudstvo živeti, ne životariti. Narod se mora izpeljati vun iz gozda, vun iz dušilnih plinov, da se bo na svobodni stepi svobodno gibal.

Zadružništvo je otrok Krekovih idej. Proti temu otroku se je takoj v začetku vzdignil velikan kapitalist. Vznemirjala ga je misel, da bi se utegnil kmet otresti svojih tlačiteljev, raznih oderuhov, in da bi prišel potom zadružništva delavec v boljši položaj. Ko je bila nevarnost, da ta otrok resno zboli, so se veselili kapitalisti in naši narodni nasprotniki. Kriza je prešla in dete je zrastle v krepkega mladeniča. Nasprotnik se je mladeniču približal pod krinko prijatelja.

Razni gospodje na Dunaju in doma so preišlevali, kakšno bodočnost naj bi določili bodočemu možu. Kajti vse drugo rajši kakor pa gospodarsko trdno ljudstvo, da bi se svobodneje gibalo in da ne bi bilo treba s ponižnim klobukom beračiti za razne drobtinice! Končno so srečno dovedli do delitve po deželah. Jasno je, da se bo pri takih razmerah — če bodo sploh mogle obstati — slabila odporna moč narodova. Denar se bo stekal v roke posameznih kapitalističnih družb in v blagajne posameznih močnejših zavodov, toda narod kot tak ne bo imel nobenega dobička, za narod bodo te vsote mrtev material. Narod ne rabi nobenih zavodov, pri katerih imajo glavno besedo bogatini, narod ne pozna nobenih deželnih mej, narod hoče imeti zdrava in prosta pljuča. Narod hrepeni, da bi se Jezusovi nauki prenesli iz papirja v življenje, narod želi, da bi se njegovo gospodar-

stvo razvijalo na podlagi božjih načel, ne pa na kapitalistični in judovski podlagi. Kdor se hoče ponašati, da dela za narodov blagor, tedaj vstran s pohlepom.

Naš Danko ima opraviti z denarjem že veliko, veliko let, toda denar se ga ni prijel. Vsak trenutek lahko obrne svoje žepe narobe. Ostal je ubog, blagostanja želi le svojemu ljudstvu. V vseh javnih napravah, ki so koristne narodu, in v vseh javnih nastopih vidimo delo njegovega duha. Toda Krek je ostal ponižen. Če je dosegel uspeh, ga želi le za narod. In če se vzdigujejo nasprotniki, se ne vzdigujejo proti Kreku, proti njegovemu egoizmu, ampak proti njegovim idejam in proti njegovi skrajni nesebičnosti. Nastopa-

jo proti njemu, ker niso njegovi načrti samo za en dan, ampak ker gleda naš Danko najmanj za 20 let naprej. Ko ga napadajo in blaté, se ne srdi. Tiho dela in skuša uresničiti svoje načrte, ne zase, za svoj narod.

In Orli? Srce nam krvavi! Vidimo, da hočeta kapitalizem in sebičnost uničiti podlago, na kateri se naj bi zidala bodočnost našega naroda in vzajemnost z našimi brati Hrvati. Danko, nisi sam, Orli smo Tvoji! Vemo, da bi zatajili svoja orlovska načela in da bi se izneverili narodu, če bi zavrgli Tvoje ideje. Hočemo delati za katoliška načela in za narod in s tem za lastno srečo s Teboj, po Tvojih idejah in s Tvojo požrtvovalnostjo.

BODOČNOST.

Enim je temna, eni jo gledajo bolj svetlo. Brat Podlesnik piše novi poslovnik bodočim Orlom. Po mojem mnenju kakim podzvezam dajati kake meje za sedaj ni potrebno, ker se bodo gotovo razne meje spremenile, kar smelo pričakujemo. Glejmo mi bolj svetlo! Jugoslovani pridejo do svoje moči in veljave! Orlovski klic se bo moral glasiti dol notri na Balkan. Li ne bo to naša naloga? Meje tedaj pustimo do konca vojne pri miru. Drugo pa seveda lahko pripravljamo. Ali ne bo morda dobro misliti na oni trenutek, ko se bo reklo: Mir, fantje, možje, domov! Ne pozabimo na važno nalogo, da nam bo v prvih tednih, ko ljudje pridejo domov, v vsaki občini in župniji prirediti primeren shod. Ne shod za »mladine« ali »starine«, ampak katoliški shod, shod v utrjenje katoliških načel med našim ljudstvom!

Meni se zdi, da bo ravno naša orlovska organizacija pred vsemi v to poklicana! To pa zato, ker je v svojem jedru docela dosledno krščansko-demokratska! Blazen je tisti, ki misli, da bo kdo drugi imel bodočnost, kakor: ali socialni demokratje ali krščanski socialni demokratje! To stvar pustimo pri miru, ker je po sedanjih razmerah popolnoma jasna! Hvala Bogu, po Slovenskem še ne poznamo bogve kaj socialnih demokratov, zgradila jim je pot naša

R. SILVESTER.

krščanska demokracija in jim jo bo tudi v bodoče.

Države se bore za svobodo morja, svobodo razvitka i. t. d. Narodi ravnotako in posamezni sloji, sploh vsak posameznik ima isto misel, isti načrt, isti cilj. — Po vojni moramo biti vsi enaki, enako vpoštevani, bodisi kmet ali delavec, obrtnik ali uradnik. Vsa naša krščansko-socialna organizacija je ta cilj imela vedno pred očmi, nevzdržno je in mu bode sledila tudi vnaprej. — Zatorej bomo vrgli ob prvem shodu to misel poživljeno in okrepljeno po doživljajih v vojni, med naše ljudstvo.

Kakor iskra iz oblakov mora ta misel vžgati med našim ljudstvom oni plamen, za katerega smo in moramo delati vsi, vsi katoličani.

1. Nравnost! Vojska jo je potisnila precej nazaj, mi jo postavimo na prestol. Ljudje, ki ne poznajo ali nočejo poznati nравnosti, niso pač več ljudje, ž njimi nimamo opravka.

2. Podlaga nравnosti je pa vera. Nравen želi pač vsak človek biti, ali ne more biti (težko, če so izjeme), če ni veren.

3. Narodnost. Ne poznamo Kranjcev, Štajercev, Goričanov i. t. d., poznamo le Slovence. Slovenska trobojnica je naš sveti prapor. Poudarjali bomo, da smo Slovenci, eno in isto s Hrvati, Čehi, Poljaki i. t. d. Vojaki-Slo-

venci, mudeči se po širni Avstriji, so to spoznali, spoznali, da je njihov jezik tudi ostalim Slovanom domač. Mi smo se z našim jezikom pogovarjali z vsemi slovanskimi plemeni in razumeli smo se. — Svoj jezik, svoj jezik bomo morali še bolj ceniti in ljubiti —

Hočemo biti ljudje, zato hočemo biti nravni, ker hočemo biti nravni, bomo verni, ker vera, odvisnost od Boga, je najboljša podlaga nravnosti, ker smo verni, smo in moramo biti tudi narodni! V teh mislih stoji program za shod. Pripravljajmo se!

TEBI — TVOJ.

(Za desetletni jubilej.)

Preden sem odšel k vojakom, sem vse letnike »Mladosti« uredil in vsaj površno pregledal. Morda mi je bilo povod v to moje sodelovanje, ki se začne v prvem letniku druge številke, vendar povsod je bilo notranje hotelje, zvedeti, kako sem preživel svojo mladost. Pred novim korakom v življenje sem hotel pregledati vsebino, želje in namere, ki so me vodile v mladih letih, pogledati tudi našo »Mladost«, ki mi je bila vzor, bila učiteljica in vzgojiteljica. — Desetletnico praznuješ »Mladost«, Tebi, v Tvoj jubilej, kot zvesti sodelovalec želim srečno pot naprej!

Mladost!

Naša leta teko, naraščajo — tudi Tvoja sicer, a Ti si, Ti ostaneš mladost. Ti si vedno mlada, živa, življenje, vstajenje, zato hrepenimo po Tebi, živimo le za Tebe! Hočemo!

Brez mladosti ni bodočnosti; kjer je mladost, tam je bodočnost.

Mladost nam nalaga skrbi, težke skrbi. Nalaga jih očetu, nalaga jih otroku. Kako in kam . . .

Poslal sem prvi dopis. Kot 16letnik s primerno skrbjo in vestnostjo. Bil je objavljen. Sledil je drugi i. t. d. Razširjal se mi je duševni obzor, iz ljubezni do naroda se je po letih utrjevala tudi v meni vera, da je krščanstvo največja opora vsakega naroda! Življenje poverije največje narodno delo! Nasprotno, življenje brez vere je narodni pogin.

Pa sem začel razen narodnih besed rabiti tudi krščanske! Prvi občni zbor našega Orla sem kot tajnik organiziral in na njem sem izrekel dobesedno zaključne besede: zavedam se, da sem delal vse kot največji Slovan, krščansko socialni Sokol. (Tedaj še nismo imeli imena »Orla«.)

Krščansko, socialno, de-

IVAN SILVESTER.

Veliki petek 1917.

mokrat i čno smo delali mi, zastopala nas je »Mladost«. Deset let! —

Če prebiram »Mladost«, vidim, da je imela zlata zrna, ki so marsikoga obvarovala na življenjski poti. Zlata, poudarjam, ker se bo »Mladost« tudi v prihodnje še mogla ozirati in ponatiskovati te članke.

Tuintam smo veljali z vsem našim delom kot nezaupljivi, morda celo nevarni. Grom in strela, »Mladost«, na Te in na Tvoje — pa ni nič pomagalo — mladost vse pretrpi. — Omalovaževanje, ignoracija — tudi ta ni imela vpliva na Tvoji poti.

Pozdravljena, »Mladost«! — — —

Dan pred Sv. 3 kralji sem šel iz Postojne v Krpavo peš na dopust. Ta dan sem se redno pripravljaj druga leta za občni zbor Orla, ki se je navadno vršil naslednji dan.

Dolga pot mi je vzbujala spomine na občne zборе in njih sklepe. Mislim sem o njih — — —

Pridem do gostilne popolnoma premočen, ujel me je namreč dež, grem za ognjišče, ukažem si čaj. Kmalu nato stopi za ogenj tudi mož, ki ga morem imenovati enega najboljše mislečih mož, čeravno ni naš pristaš. Mož dobro misli, plemenito. Vprašal me je, kako je pri vojaki, začudil sem se, zlasti, ko me vpraša, kako je z moralo. Govoril mi je o lepi ljubezni med ljubečimi se srci, o veliki njeni sreči med mladimi ljudmi — — — Mož je umolknil. — Začel je zopet: »Za sina se bojim, ki je pri vojaki, da zagazi v nevarnost kuge.«

Pričrtil sem mu, da je nevarnost res velika in da so žrtve te kuge ogromne.

»Ta misel me muči, cele noči ne spim, ura je dve, tri, in vstanem ter mislim . . . tako je govoril še veliko, stvarno, skrbno. Govoril je za svojo osebo, v skrbi za svojega sina, govoril je pa

tudi v skrbi za cel narod! — To je mož, ki ljubi svoj rod. — Zakaj to pripovedujem?

Tudi ti, »Mladost«, si poslala svoje sinove na vse kraje, tudi nevarne. Tudi tebe mučijo skrbi, tudi ti misliš, kako se obvarovati strupenega nemoralnega življenja, vedoč, da v takem blatu je samo dih smrti . . . Ti pa hočeš življenja, ti pa hočeš živeti! Pa z veseljem in ponosom kažeš na pisma Orlov, vojakov, junakov; pa ne samo ti, še, še mnogo jih je Tvojih, Tvojih poudarjam, ki so jim Tvoji vzori zvezde vodnice na vseh njihovih potih! — Pa se mi oglašja Andrej tam izza asijske planote tako živo, da se mi zdi, da sem nič pred njim! Pa tam od soške strani zopet

drug, tako zvest, tako trden, in drugi, drugi! Tudi ta pisma so draga, so tvoja. — Da živimo, gre zahvala dobrim staršem, da dobro živimo, imaš pa delež ti, »Mladost«.

Naša hvaležnost je in ostane neomahljiva, zvesta do tebe. Zate bomo delali, živeli, žrtvovali . . .

Orli so na bojiščih, kdor jih ljubi, naj skrbi, da jih njihova učiteljica, vzgojiteljica, mati, ne zapusti.

Žrtvuj domovini!

Podporo mladini!

Mladost, mi smo tvoji,

Ti si naša.

Kjer je m l a d o s t, tam je bodočnost.

Mi ji sledimo in zaupamo.

ŽENSKO VPRAŠANJE.

T. M.

Žrtve za domovino so ogromne. Zgubili smo veliko mladih mož in fantov, na katere so stavile upe fare, občine in ves narod. Da se zopet zacele rane, moramo obračati pozornost na naraščaj, na prihodnji rod in sploh na celokupno prerojenje. V prvi vrsti pridejo v poštev naše družine, po njih naše žene, posebno pa naša dekleta. Srce nobenega Slovenca, ki je vnet za našo vero in naš narod, pa ne more biti zadovoljno, če pomisli na sedanji položaj. Ne smemo si prav nič prikrivati. Med vojsko naše ženstvo ni tega naprilo, kar bi bilo želeli v interesu naroda, naj že gremo z verskega ali pa z narodnega stališča v ožjem pomenu besede. Vem že vnaprej, da se bo marsikatera ženska oseba hudovala, če bo brala te vrste. Če je nedolžna, naj pomni, da puščica ne zadene onega, na katerega ni merjena, če je kriva ali pa če je še celo pospeševala mizerijo, naj pa molči.

Človek se mora čuditi nad lahko-mišljenostjo ženskega sveta. Ne gleda prav nič na dolžnosti, ki jih ima napram svojcem, proti narodu in proti katoliški cerkvi, ampak drvi slepo naprej brez mej. Po svoji skušnji lahko trdim, da bi zatajile svoj narod tudi pred Culukafri. Včasih mi je kdo rekel, da je enake razmere zanesla vojska tudi med druge narode. Kaj me to briga, to ne zadosti mojim željam. Meni je predvsem za moj narod, v prvi vrsti želim njemu novo vstajenje

Ne obtožujem naših žena, ampak vzamem dejstvo kakor je in hočem le razviti svoje misli za bodočnost. Da smo prišli v tako nesrečen položaj, je po mojem mnenju kriva napačna vzgoja našega ženskega spola. Vzgoja njegova je bila premalo samostojna. Sedanji čas jasno priča, da so se ohranile povečini le one ženske osebe, ki so bile vedno v vsem svojem nastopu samostojne. Marijine družbe so storile in še store veliko, vsega pa ne. Ženskemu spolu bi morali dati tudi pravi delokrog, pritegniti bi ga morali v društva, v katerih bi se tudi nazunaj nekoliko eksponirale. Kajti le v bojih se utrjujejo značaji in vzgojujejo do samostojnosti.

Kakor kažejo sedanje razmere, je edino Orel delal v tem smislu in dosegel velike uspehe. Če naleti človek pri vojaki na fanta Orlo, mu postane mehko, da bi se zjokal od veselja. V naših fantih ni ugasnil stari orlovski ogenj, še gori, da še jačje kakor prej. Fantje komaj čakajo trenutka, da dobe zopet priliko, da bi delovali za svoja načela. Orli so šli skozi marsikatero blato, pa se niso umazali, so bili v bližini marsikaterega ognja, pa jih ni vžgal, so občevali z veliko narodi, toda niso nikoli zatajili svoje domovine, še večja ljubezen se je vnela za njihov narod. Čutijo ravnotako kakor drugi, da jih tlačijo nepravilne in nadloge sedanjih razmer, pa niso in ne zgube one fantovske odločnosti, ki je ponos in di-

ka mladega človeka. Trpljenje jih je še bolj poglobilo; njihova duša je podobna vulkanu, ki išče le še odprtine, da bukne iz sebe svojo vsebino. Marsikdo je bil pred vojsko pesimist glede Orla, — večinoma oni, ki se je bal dela in gmotnih žrtev —, vojska je pa tudi takim gotovo razblinila predsodke.

Če hočemo vzgojiti naše ženstvo za življenje, ki kljubuje tudi vojski, ga moramo postaviti na orlovsko podlago. Sicer bi mogoče zopet kdo govoril o »prilikah za pohujšanje« i. t. d., pa to so po mojem mnenju predsodki, ki so bili nekdaj. V onih družtvih, kjer so pravi, apostolski voditelji, bodi duhovniki ali lajiki, ne more priti do tega. Splah pa ima pri naših družtvih glav-

no besedo duhovnik, in to je tudi prav. Ravno vsled tega sem prepričan, da bi se našla pot, po kateri bi se lahko korakalo proti že določenim ciljem. Pravzaprav je pa to vprašanje odprto vprašanje. Jaz sem ga poslal v »Mladost«, ker sem mnenja, da je reorganizacija potrebna na orlovski podlagi. Rešitev ženskega vprašanja je nujna. Če Bog hoče, bo mir kmalu tukaj, vsled česar moramo imeti popolno jasnost. Kar je dobrih, naj bi dobile priliko, da delujejo po svoji želji in moško, kar jih je pa zabredlo, naj bi dobile priliko, da se polagoma zbrisejo sledovi vojske, da se razžare njihove duše za lepe cilje in da bi na ta način uspešno vršile narodovo poslanstvo.

MISLI.

II.

1. Lepa reč je značajan človek. Beseda »značaj« v tem pomenu mi je vendarle zoprna! To pa zato, ker sem jo tolikrat slišal iz ust ljudi, ki niso bili značaji.

2. Ljubitelj umetnosti bi zaklical: Cekin za lepo pesem! Preprosti človek je vendarle večji rodoljub: Plačuje slabe pesmi in jih celo bere.

3. Kaj naj bo merilo naše bratske ljubezni? Ljubezen, s katero ljubi nesrečna mati svoje lačno dete.

4. Poznam besedo, ki ji v političnem slovarju ni mesta: ljubezen!

5. Lucifer se je prevzel in odpadel. Zakaj ne bi mogel slovenski poslanec?

6. V bolečinah oblikuje školjka svoj biser in v trpljenju misli narod svojo velemisel.

7. Brat gor, brat dol, pošten bodi, pa se bova tikala. Sicer pa ne!

8. Kaj je najlažje v življenju? Grešiti! Kaj je najtežje v življenju? Odpustiti!

9. Kako dokazovati Boga, uči moudroslovec, kako Ga dokazati, uči otrok.

10. Orli! Ne imenujte se avantgarda! Morda smo le gnoj boljšim generacijam. Tudi Orel bodi skromen.

11. Bog je postal človek, da je mogel biti najskromnejši.

12. Naša narodna suknja je bila — surka. In surka naše narodne zavesti je bila strahopetnost. Slecimo jo že vendar enkrat!

I. MOHOROV.

13. Slovenski politik začena svoje govore z besedami: Gospôda moja! Ta politik ni od našega duha. Mi Slovenci ne poznamo gospôde!

14. Slovenski politikún! Ne pozabi Prešerna: Kranjec moj mu osle kaže!

15. Če mislimo zmagati pred nočjo, hitimo. Ni nam vélikega sodnika, da bi solnce pridržal.

16. Kogar Bog ljubi, tega tepe, je utegnil reči moj oče, ko me je kaznoval. Večkrat se vprašujem, ali tudi naši državniki tako mislijo, kakor moj oče.

17. Ivan Cankar je ustvaril pojem »zastonjkar«. Po domače povedano pomeni beseda to-le: Pregelj bi napisal sto misli za en groš — t. j. za-st-o-en!

18. Dovtip je redka dragocenost v naših časih, ki je vendar najslabše plačana.

19. Dr. Debevec se je podpisoval svojčas »Ošaben«; meni dovtip ugaja. Podpisoval se bom odslej dr. Véliki.

20. Veliko mislimo, malo domislamo.

21. Kako je to čudno na svetu! Sodniški stan je bil vselej ugleden, rabeljski zaničevan.

22. Ko je nadeval rabelj zločincu zanko ob vrat, je rekel: »Prosim, gospod, oprostite, če bo malce zbolelo.« Zločinec je odvrnil: »Zelo rad, ker ste tako vljudni!« Oh, ta bridka vljudnost naših dni!

23. Med sto klobuki najde sleherni gost svoj klobuk. Med sto slovenskimi zborovalci vsakdo svoje mnenje.

24. Mlad človek more postati star, star človek nikoli mlad! Slovenska moderna! To ti bodi velika tolažba

25. Pravijo, da je en pajek rešil Mohameda! Maloverni! In Vi se bojite za krščanstvo!?

26. Veliko mladih slovenskih fantov je umrlo za domovino, ki niso nikoli živeli za domovino.

27. Stari ljudje hvalijo stare čase. Ali jim moremo verjeti mi mladi, ki smo doživeli samo slabe?

28. Slovenska pevka! Lepa reč so orglje, še lepša je oltar!

29. Dobrovoljni gospod je vzdihnil: »Merico starega vina, dobro cigaro, pa ljubi mir. To je vse, česar si želim!« Menite, da je to skromnost? V naših časih?

30. Bog nam je dal jezike in narodnosti, da bi ne zrastle v svojem napuhu v nebo.

31. Bodoči zgodovinar bo pisal o Slovencih: Kakor čebelica, ki se brani z žalom in umrje, ko je ranila, tako so branili Slovenci avstrijsko svojo domovino in — umrli . . .

32. Odkar sem zvedel, da ima dr. Krek nekaj napak, mi je še ljubši. Le

tistim ne morem biti hvaležen, ki so me opozorili nanje!

33. Jež je iglat, moj slog robat.

34. Iz nekega slavnostnega govora sem izvedel, da je bil Prešeren pijanec et reliqua. Fej! Tak-le slavnostni govornik!

35. Gospod župnik Peter so rekli, da sem plodovit. Skoro sem mnenja, da je to graja.

36. Ali ne mislite, bratje, da bo mnogi prišel za nami, ki bo rekel: »Škoda, da nisem živel takrat!«

37. Zdrav? Da! Srečen? Ne! Pošten? Da! Vljuden? Ne!

38. Vsak ljubi domovino po svoje. Tudi Judež, ki je izdal.

39. Kaj je dobro? Poravnana krivica. Kaj je krščansko? Opuščena krivica.

III.

1. Vseh naših misli misel bodi misel na Boga!

2. Še v zlati posodi se gada ustrašim, v še lepši besedi bojim se laži.

3. Laž laži je: Boga ni!

4. Nisem, kar vem, dokler nisem, kar znam in za dobro spoznam.

5. Ponižnost je lepa reč — če je pristna!

STUDENEC.

Izgubil sem se v gozdu. (Pred meseci sem bral knjigo nemškega konvertita barona Lüttwitza.) Prišel sem do studenčka, ki je izviral med skalami. Žejni drvarjem je bil prav dobro poznan po svoji čistosti in svežosti, nobeden ni šel mimo, ne da bi se ustavil in zajel z rokami prijazno vodico.

Majhen in nepoznan je izvir, čim dalje se je vil, tem več prijateljev je dobil iz temnega, studencev bogatega gozda. Z leve in desne so dotekali in narastel je toliko, da so že v vasi lahko prale perice.

Tu pa je umazal svojo jasno vodico, čim dalje je drl, tem večji in bolj umazan je postajal.

Že se je penil v mogočnih skokih čez mlinsko kolo in mlinarica je tresla smeti vanj; že je nosil male čolne do mesta, kjer so ga kanali oropali še ostale lepote — in čim mogočnejši je postajal, tem počasnejši, samozavestnejši in kakor s težkimi mislimi se je valil naprej.

BOŽIDAR.

Tedaj je dosegel polno moč, razvil se je v mogočno, veličastno reko, čez celo deželo je razširjala blaginjo. Največje trgovske ladje so vozile po njej in vezala je svetovne dele med seboj in vsi so jo cenili.

Kar naenkrat zagleda konec svojega potovanja — neskončno morje. Ustraši se, ker prišlo je nepričakovano, težko ji je sredi največjega sijaja, sredi svojega blagoslovljenega dela zapustiti vse in se ločiti. Gleda nazaj, spomni se svoje prve srebrnojasne otroške čistosti v starem, z mahom porastlem bukovem gozdu v podnožju triglavskih gora — tiho gorje za izgubljeno nedolžnost jo prevzame; posrečilo se ji je pridobiti svetovno priznanje in hvalo, pa za kako drago ceno je kupljeno! . . . Brezmiselno se vrže v naročje neznanega, večnega morja v upanju, da pridobi v njegovih slanih valovih zopet čistost. —

To si ti, moja duša! —

MLADOST.

Mladost je najlepši kinč, pozneje se krasimo z biseri in rubini, ki naj bi nadomestili uvelo cvetje.

Mladost je roža, njen cvet je ljubezen; srečen, kdor ga sme razcvetene-ga odtrgati.

Mladost ne pozna resnobe življenja, kajti v mladosti jo olepšajo solze, ona živi brezskrbno v cvetočih dolinah, strela udarja le v gorske vrhove.

Le mlado, vzhajajoče solnce vidi pomlad v tihem, dremajočem gozdu. Z lahkim poletom goloba se spusti na smrekove vrhove, nežno kot dih cvet-

BOŽIDAR.

lic šepeta besede ljubezni; vse oživi v širnih, zelenih dvoranah; drobni ptički cvrče svoje pesmice, vsaka vejica, vsak list, vsak cvet hrepeni v blaženem objemu po solnčnih žarkih.

Kdor je bil v pomladni noči v gozdu in prisluškoval besedam ljubezni, njemu samemu je utripalo srce v ljubezni.

Polagoma potihne gozd in zaspi; sanja o sreči in žaru solnca — tako počivajo ptički in otroci. —

To je pomlad mladostne ljubezni!

PROSTOST, ENAKOST, BRATSTVO V NAŠI SVETI CERKVI.

MARIANUS.

»Orel« si je izbral za svoj cilj ne samo okrepitev duha in telesa, ampak tudi boj za sv. Cerkev, katere zvest otrok mora biti vsak pravi »Orel«. Saj pa tudi Cerkev zasluži, da jo ljubimo, da zanjo delujemo in trpimo. Kako lepe so vzvišene ideje, ki jih goji edinole Cerkev; in če so ji temne moči ukradle imena: prostost, enakost in bratstvo, vendar ne doumejo njih globine, ostanejo le pri frazah, a Cerkev le prodre v njih vsebino, le ona jih res udejsčuje.

Prostost. Kako si želijo vojaki prijetnega večera, ko so vsaj par ur prosti. — V prijaznem mestecu sem tu v daljni Zgornji Avstrijski. Tik za mestom stoji na mali vzpetini veličastna srednjeveška gotiška stavba — vreden dom nebeške Kraljice. Vsak večer ob solnčnem zahodu pohitim tja gori naužiti se lepega razgleda in krasne prirode. Stopim v tihotno svetišče. Jasno se razloči večna luč v poltemnem presbiteriju. V starodavnih, umetno izrezljanih klopih vidim dan za dnem orjaške postave, čeprav malo koščene v obraz — v znamenje časa. Vsi so naši pridni vojaki. Oni znajo prav porabiti prostost. Prosti so za par ur telesno in to prostost porabijo modro v to, da se oprostijo tudi duševno. Koliko skrbi jih muči tekom dneva. Koliko zapeljevanj in zla v vseh oblikah. Duh je kar ukle-njen v njih, tišče ga k tlom. Pri Materi milosti se dvigne potrti duh k nebeškim višavam in postane prost in v tej blaženi prostosti srečen. To vzvišeno pro-

stost morem dobiti le v naši sv. Cerkvi, povsod drugod se pod lepim imenom prostosti skriva temna sužnost.

Enakost. Kam pa pohitim vsako jutro?! V ljubljeno samostansko kapelico sv. Jožefa. Kako se mi je priljubilo malo svetišče. In zakaj tudi ne: tri vrste klopi se nahaja v kapelici. V eni molijo v globoki zbranosti črno opravljene redovnice, v drugi angelsko pobožne gojenke samostanske šole in v tretji resni naši vojaki. Najsvetejša daritev se prične. Božji Zveličar pride na oltar, pride med svoje, pohiti v njihova srca. Najprej poseti svoje neveste, potem se razveseljuje z lilijami, a tudi trdih vojaških src ne zavrže. »Pridite k meni vsi,« doni sladko Njegov klic. Pred Njim so vsi enaki, vse objame enako gorko. Kje najdeš lepšo enakost kot v svitu večne luči — pred angelsko mizo?

Bratstvo — ljubezen. Bilo je v solnčnem Solnogradu. V vojaški bolnici sem se nastanil. Pohitim v kapelico. Lična je, čeprav le zasilna, nastala je namreč iz šolske knjižnice. Rdeča lučka mi naznanja evharističnega Jetnika. Globoko proti dnu se je že poglobil trepetajoč plamenček; kmalu bo ugasnil. Toda ne! Nalaho se odpro vrata. Visokovzrastla redovnica stopi v kapelico. Globok poklon pred Nevidnim, potem pa naliže olja v večno luč, par trenutkov globokozbrane molitve in že odhiti iz kapelice. — Drugi dan sem jo zopet videl. Spremljala je zdravnika in poma-

gala pri vizitih. Mnogo je strežnic — plačanih sester Rdečega križa, le ona je neplačana redovnica. »Schwester — sestra« jo vse kliče. Kako je prijazna, kako materno zna streči, koliko sočutja ima s trpečim. A če se o njej govori, ko sama ni navzoča, nosi ime »Frau Baronin — gospa baronica«. Ona, ki bi si lahko pustila streči, postane strežnica najrevnejših. Koliko moč imaš, naša

vera! Prava, nesebična ljubezen cvete le na vrtu sv. Cerkve.

»Orel« moj preljubi! Vzljubi svojo Cerkev, delaj zanjo, spolnjuj, kar ti naroča. Najprej bodi sam njen dober otrok, potem pa glej, da tudi druge privedeš v njeno materino naročje, kjer v resnici vlada prostost, enakost in bratstvo. To bodi tvoja vzvišena naloga. — Bratski pozdrav iz tujine!

SLIKE IZ TEŽKIH DNI.

I.

Že tri dolga leta
vojna, smrt kraljuje;
vse ihti in vzdise,
vse trpi, žaluje.

Le narava božja
zdi se, da ne čuti,
kaj trpeti mora
človek v vojni kruti.

Ptički žvrgolijo
kot nekdanja leta,
zemlja, kakor v miru
s cvetjem je odeta.

II.

Na dopustu mladi
mož v obleki sivi
seje zlato zrnje
po zorani njivi.

»Zrasti mi, pšenica,
kleni in visoka!
Seje te — te tudi
žanje moja roka?«

— Zrastla je pšenica
kleni in zorela;
žena v črni ruti
sama jo je žela —.

III.

Tam v samotnem gozdu
skrit je grob junaka;
Bog ve, kje doma ga
tužna majka čaka? —

Grob mu zapuščeni
je prerastla trava,
le spomina cvetka
zališa ga plava.

Nikdo ne goji jo,
nikdo ne zaliva;
kot on — zapuščena —
ki pod njo počiva.

IV.

V našem vrtu roža
krasna rdeča rase,
rado na krasoti
nje oko se pase.

Ž nje krasoto pase
z vonjem nje opaja,
a ob njenih cvetih
žalost v srcu vstaja:

Prva je še popek,
druga se razcveta;
tretja že — osiplje.
— Kje ste mlada leta? —

V.

Vrhi jelk šumijo
v temni, senčni šumi,
pesem, ki srce jo
čuje, a ne umi...

— Na samotni klopi
žalostno sedeva
sama — zapuščena
mlada, blede deva.

V vrhu temne jelke
ptiček se oglašja,
na zeleni veji
mehko gnezdo znaša.

VI.

Po zelenih smrekah
skače veverica,
tujca me zagleda
vpadenega lica.

Kot bi hotla reči
vame vpre očesi:
»Ti si krona stvarstva,
jaz žival le v lesi;

vendar jaz sem prosta,
ves moj gozd košati;
nikdar ne bi hotla
s taboj zamenjati!!«

VII.

Nad mogočnim Dnjestrom
hata ždi samotna,
strašno je divjala
vojna tod grozotna.

— Ko se vrneš, mužik,
v ljubko prej lastnino,
ali še spoznal boš
svojo domovino?

Koča, krov tvoj rodni
črno pogorišče,
sadni vrt okleščen
tiho je grobišče...

VIII.

Glej pšenico zlato,
valovi kot morje!
— Toda kaj temni se
nébesno obzorje? —

Srca trepetajo,
zroč v oblake črne.
Hip — in polja mlati
nam ledeno zrnje.

S petimi črviči
bedna vdova joče;
leto dni že spava
gor ob Dnjestru oče. —

Vide.

SINEK PIŠE.

Iz Tirolov, z bojne črte
sinek piše: »Ljuba mati!
Spet enkrat, po dolgem času
hočem par vrstic pisati.

Prvo, ko pero zastavim,
čez gore in čez doline
vas pristrčno vse pozdravim,
vas in znane vse družine.

Težko moja roka piše,
mraz je, mati, da vse poka;
sneg visok, kot naše hiše,
trda, zmrzla moja roka.

Grozne moje so težave
in trpljenje, ljuba mati,
ni mogoče jih pojmiti,
a še manj jih popisati.

Živi v snegu pokopani
v divjih gorah nebotičnih;
od sovražnika obdani
v ognju pušk, topov različnih.

Dvakrat že me je zasula
grozna bela smrt — lavina,
angel varih me je rešil.
Moli, mamica, za sina!»

— Mati pisemce prebere,
potok solz ji lica pere;
enega ima le sina, —
mnogo terjaš, domovina!

Vide.

V NAGORKI.

I.

Po krvavih bojih pri Ivanje zlate
ob Dnjestru se je koncem junija posre-
čilo hrabremu koroškemu 7. polku na
levi breg mogočne gališke reke pro-
dreti, za katero se je že prelilo toliko
krvi in se še prelija.

Naše pozicije so bile tedaj zelo
opasne. Levo in desno od nas so stali
naši še na desnem bregu, le v našem
odseku smo se par kilometrov daleč
držali na levi strani reke. Ako bi se
Rusom posrečilo, naše s premočjo vreči
nazaj, bi jim grozila nevarnost, da bi
bili vsi ujeti, posebno še, ker jim je bil

VID AMBROŽIČ.

za hrbtom mogočen Dnjester le z enim
zasilnim mostom, pa še ta je stal noč in
dan v najhujšem sovražnem ognju.

Da se ta nevarnost odvrne, so nas,
ki smo nedaleč v gozdu zadaj ležali,
poklicali v sredi noči iz sladkega spa-
nja, v najhujši nevihti in dežju, in mo-
rali smo naprej za morebitno pomoč.
V temi, da se je dalje tipalo, kot videlo,
smo tavalii skozi gozd nizdolu proti
Dnjestru. Stokrat smo se strgali in raz-
gubili in šele proti jutru smo čez zasilni
most prišli v veliko vas, ležečo tik ob
Dnjestru, v Ivanje zlate. Razpotaknili
so nas po strganih in umazanih hišah,

katerih prebivalci so se plašno skrivali po kotih. Na ulicah res ni bilo varno. Krogle so neprestano švigale nad glavami. S puško v roki, v polni opravi, smo plegli po tleh in čakali, kdaj nas pokličejo na strmi hrib nad vasjo, kjer so ležale naše in sovražne postojanke v neposrednji bližini, posebno na nekaterih mestih. Pričakovali smo namreč vsak hip napada.

Vendar ostanek noči je potekel mirno, ravno tako tudi naslednji dan. Drugi večer pa smo se v varstvu teme napotili na hrib in zamenjali naše utrujene in počitka potrebne Korošce.

Ko pride človek, posebno ponoči, v neznano postojanko, mu je navadno zelo tesno pri srcu in sam se ne ve kam dejati. Nepoznanje krajev, in ker se v temi ni mogoče dobro orijentirati, kje leži sovražnik nasproti, je navadno vzrok, da je človek prvo noč res zmešan in boječ. Tako je bilo tudi z nami.

Ko se je drugo jutro zdanilo, smo šele izprevideli naš položaj. Nad visokim in strmim obrežjem Dnjestra so se vlekale naše postojanke, le za silo izkopene. Naši stotniki je bil odkazan prostor pri neki samotno ležeči hati, za katere kamenito škarpo so nas postavili v bojno črto. Drugega kritja nismo imeli, le ono boro škarpo iz slabo zloženega surovega kamnja. To smo si v vsej naglici izboljšali, naredili strelne line itd. Razdrapano kočo smo porabili, en konec za obvezovališče, drug konec pa za stanovanje častnikov. Ker je bila stotnija močna, smo se vsakih 12 ur zamenjavali tako, da je pol stotnije ležalo v postojankah, pol pa v šupi zadaj za hišo v rezervi.

Levo od nas so se vlekale postojanke po strmem robu hriba in so se v dalji izgubile v gosto zaraslem gozdu; na desni pa so se raztezale en čas po bregu in potem prešle na desni breg Dnjestra.

Ugodnejši teren so imeli Rusi, ker so ležali precej više od nas. Pred našo stotnijo so ležali oddaljeni le kakih 300 do 400 metrov, dočim so bili levo od nas, na mnogo višjem hribu v mali vasi Nagorki dobro zavarovani in zakopani, oddaljeni od nas cel četrt ure in med nami in njimi je ležala globoka dolina, posejana z mrtvimi Rusi in našimi, ki so hoteli Rusom iztrgati utrujeno gnezdo, a se jim žal ni posrečilo. Cel hrib so imeli zabarikadiran s španskimi jezdecami in bodečo ograjo, dočim smo morali mi žično ograjo šele postav-

ljati. — Dočim je naša artiljerija noč in dan obstreljevala Ruse v njihovem gnezdu, so nam oni le slabo in redko odgovarjali. Cel mesec, kar smo bili gori, ni padlo v obližje naših postojank 20 granat. Pač pa so neprestano merili na Dnjester, kjer so delali naši pijonirji v vsej naglici zasilne mostove, ki so jih pa le malokrat zadeli; največ jih je »fasal« ubogi nedolžni Dnjester. Rusi so streljali tudi v zadaj ležeči gozd, kjer so slutili rezerve. — Pač pa so neprestano streljali s puškami na nas, kadar koli so zagledali kje kakega moža.

Seveda mi se nismo dosti zmenili za ruska obstreljevanja — navajeni smo jih bili kot berač mraza. Vedno smo kljub svarjenju letali okoli potrebnih in nepotrebnih potov, kar je mnogemu postalo usodno. Slednjič smo se ob naši hati čisto udomačili in bili kot doma.

Ne bom popisoval našega enoličnega življenja, ki nam je teklo dan na dan enako, če izvezam par noči, v katerih nas je moskal prestrašil s takozvanim »Feuerüberfall-om«, na katerega smo mu tudi mi pošteno odgovorili. Pač pa hočem navesti nekaj zanimivih dogodbic, ki sem jih doživel v teh postojankah.

II.

Kakor sem že omenil, je po celem hribu pred nami in med postojankami ležalo vse polno mrtvecev, ki so v silni julijski vročini razširjali grozen smrad. Ko sem prvi dan našega prihoda hodil po hribu okrog, jih je ležalo cele kupe že napol gnilih... Te so sicer naši pridni sanitetni vojaki kmalu spravili s poti; toda po grmovju in med postojankami radi neprestanega streljanja ni bilo mogoče vseh najti in zagrebsti. In ti so dalje kužili zrak...

Jaz sem bil takrat še navaden pešec. Takoj prvi večer me pelje moj podčastnik pred našo rojno črto na prednjo stražo k nekemu drevesu. Tu pa sem v temi zadel na mrtvo že razpadajoče truplo in s tem povzročil grozovit smrad, ki sem ga moral potem celi dve uri prenašati, dokler me ni drugi mož zamenil. Odmakniti z mesta se nisem smel in tudi ne mogel, ker razen omenjenega drevesa ni bilo nobenega drugega kritja. Tako mi je ubogi, smrdljivi mrtvec celi dve uri delal družčino s svojim neznosnim duhom. Grozne so bile te ure in mislil sem, da jih ne bom

prestal, temveč da me mrtvec s svojim smrdom umori, ali človek je trši od železa, posebno v fronti. Kam bi pa prišli, če bi za vsako malenkost umrli!

Lepega dopoldneva sem sedel pred našo hato na klopi in bral časopis. Moj tovariš je sedel poleg mene in jedel konserve, ki smo jih imeli na ostajanje in jih neprestano kuhali. Naenkrat zaslišim poleg sebe glas, kot bi lučil kamen v blato: žah! Obenem pa zavpije moj kolega obupni: Jezus! Skodelica mu pade iz rok, on pa mi omahne v naročje. Zgrabim ga in odnesem v hato na slamo — a bil je že trd. Umrli mi je v rokah. Krogla mu je šla ravno skozi srce. Uro potem smo ga zakopali na našem vrtu, katerega smo izpremenili v pokopališče. Kmalu je dobil še druge tovariše in pri našem odhodu jih je bilo novo pokopališče — polno.

Ker nam ni Rus preveč nagajal, smo mi in oni uganjali vse mogoče šale, da nam je preje mineval čas. Tako n. pr. so nam Rusi postavili ponoči v sprednjem kritju za poljsko stražo mrtveca, da se je napol kazal venkaj. Mi, misleči, da je mož živ in da se iz nas »frise poka«, smo otvorili nanj kar cel ogenj v salvah. Toda dozdevni vojak se ni ganil, dasiravno smo dobro videli, da je bil večkrat zadet, temveč stal kar naprej pokoncu, kot bi nas izžival. Šele neznosni duh, ki ga je jel razširjati mrtvec, nas je poučil, da smo trošili zastonj municijo, le sebi smo si napravili grozno neprijetnost, kajti neznosni smrad bi nas kmalu zažigal, a proč iti nismo smeli.

Kot nas je nafarijal Rus takrat, tako smo ga tudi mi večkrat. Nabasali smo može iz slame in smo se pristrčno smejali, ko so oni na vso moč pokali vanje. Na puške smo natikali kape in kmalu smo imeli vse preluknjane!

Večkrat pa se je šala tudi resno končala. Tako n. pr. smo imeli par sto korakov pod hišo bister studenček, poleg katerega je stal kamenit križ brez podobe z že napol izbrisanim napisom v cirilici, kakor je stal gori pri vsakem studencu v Galiciji; iz katerega nama, ne vem. Tu smo hodili dan na dan pit in se umivat, predrznejši so se celo čisto slekli in iskali one živalice, s katerimi nas je šele vojna seznanila. Rus je vse to videl in streljal posebno početkoma na vso moč; ali zadeti ni mogel nič, — do studenca je peljal zvezni jarek, vir sam pa je ležal v globoki

kotlini »dobro zadekan«. — Rus ga je pa »kunde«, izkopal si je visok nasip ponoči kakih 500 korakov bliže nas — njihove postojanke so bile tam zelo oddaljene od naših — in nekega jutra, ko smo se umivali in norce brili, pade salva in takoj je bil eden ranjen, drugi pa mrtev. — Od takrat je postal naš studenec zapuščen podnevi; le v temi ponoči je imel še obiskovalce.

Zadnjih 14 dni smo se preselili bolj levo od hiše, vendar smo v prostem času zato še vedno v našo ljubo hato radi dohajali. — Pred nami se je razprostirala globoka dolinica in potem strmo pobočje hriba, kjer so v vasi ležale, kot že omenjeno, ruske postojanke. Ta nevtralni prostor so pokrivali še nepokopani mrličji. — Nekega lepega dne dobimo povelje od polk. poveljstva, da na tem prostoru, natančno na tej in na tej točki leži neki stotnik od 7. polka, ki je pri zadnji ofenzivi padel in ima pri sebi stotnijski denar približno 50.000 K. Kdor bi bil toliko »korajžen«, da bi ga ponoči našel in prinesel denar na poveljstvo, dobi 500 K nagrade in takoj bi bil povišan za narednika.

To je bilo govorjenja in šuma po kritjih! Cel dan ni bilo drugega govorjenja kot o tem. Vsak se je dušal podnevi, da bo poskusil svojo srečo ponoči. Gledali smo z daljnogledi ves dan na natanko označeni prostor in mrtveca tudi našli ali... Podnevi iti ni bilo mogoče, ker so Rusi streljali še na slamnate može, če smo jih jim pokazali, kot sem že omenil. A ponoči, ko se človeku vse drugače slika pred očmi, kot je res in ker bi v temi tudi težko ločil mrtvega moža od stotnika, dalje ker so razpadajoči mrličji povzročali grozen smrad, si dolgo ni upal nihče poskusiti svoje sreče. Tudi so v dolinici stale ponoči ruske predstraže — torej dvojno nevarno in dvomljivo podjetje. Ampak zapeljivo! 500 kron in kar čez noč dobiti tri zvezdice in še z zlatom obrobljena pod vrat — to ni kar si bodi.

Pri našem vodu smo imeli mladeža, vedno veselega in čez vse drznega fanta. Midva sva bila zelo dobra prijatelja, posebno še, ker je bil od nas doma. Naj je Rus še tako sipal granate in šrapnele, in naj je bilo še tako strogo prepovedano kazati se, on ni mogel strpeti v kritju. S paznim očesom je gledal, kje da je namenjena šrapnela eksplodirala in smuk za njo. Pobrál ti je aluminijasti vžigalnik in potem de-

lal iz njega lične prstane kot pravi juvelir. Pri tej priliki, poznavajoč njegovo predrznost in pogum, smo se še prav posebno lotili njega in mu nagajali kar naprej:

»Francelj,« sem se ga lotil jaz, »take prilike pa še ni bilo kot je zdaj, da se izkažeš junaka. Pobahal si se že večkrat, da si mož, ki mu ne pade srce v hlače za vsako malenkost! Porabi ugodno priliko, ki se ti ponuja! Pomisli: 500 K in feldvebel! To ni šala. Kako se boš postavil, ko prideš na dopust s tremi zvezdicami in z zlato ograjo okrog! In ko boš poropotal z bridko sabljico, to te bodo zijali doma. Vsa dekleta treh far se zaljubijo v tebe! In ko prideš v krčmo in izvlečeš par mačkov po 100 K iz denarnice, to se ti bodo kar odkrivali. Poskusi, srečo imaš in pogum tudi! Če se ne postopiš ti, kdo se pa bode!!« — Tako sem ga dražil jaz in drugi vse na eno, a on se je le odrezaval:

Saj veš kako! Pa ti pojdi, če te vesele! Saj vem, da bi se tudi ti ne branil »pocen« (zvezd) in tudi kronce ti ne smrde, zakaj boš meni pel, saj je tudi tebi odprto. Le pojdi, če ne srebra, svinca boš lahko dobil! »Ti me res lepo učiš, pa pojdi mest' mene na gavge, pa boš šel v paradiž!« je rekel tisti Taljan, ki so ga na potu k vislicam tolažili z nebesi. — Kar ti pojdi, saj ti nihče ne brani!

Tako je nahrulil mene in druge, če smo silili vanj. Pa ker mu le nismo dali miru, se je slednjič odločil, da gre. S paznim očesom je podnevi ogledoval teren in ponoči se je tiho splazil skozi žično ograjo. — Mi smo ga nestrpnost pričakovali, da se vrne — in res se je vrnil kmalu, a — prazen! Kako se mu je godilo, ni hotel povedati nikomur; bil je grozno slabe volje. Le meni je za-

upal, — kot najbližnjemu znancu še iz civila —, da se je bil priplazil že v dolino; tu pa ga obstopi prednja ruska straža in le z največjo težavo jim je ušel. In res kmalu po njegovem odhodu so se oglasile puške kot pri napadu in vsi smo takoj vedeli, da so ga Rusi zapazili in da ne bo nič. — Odslej se tega podjetja ni lotil nobeden več; vsa stvar se je pozabila, stotnik pa je zginil z denarjem vred.

Neki »frajtar« je dobil povelje, da s tremi možmi izkoplje zadaj za našo črto rezervno kritje. Izkopal je že precej globoko jamo, in hoteč dati še nekatera navodila, stopi ven — tu pa ga vzame neki Rus na muho in mrtev se prekucne v izkopano jamo, kamor so ga tudi zasuli. Revež je sam sebi izkopal — grob.

— Še mnogo zanimivih bi vam lahko navedel, a naj zadostuje. Jasnega dne pride nenavadno povelje, naj se pripravimo, da zvečer odidemo na drugo pozicijo. In res smo zvečer prekoračili reko na splavih, ker most so Rusi takoj razstrelili, ko so ga pijonirji postavili. Njim se je to le preneumno zdelo, zato so most sami razdrli na sredi, le na vsaki strani so ga nekaj pustili; čete so prevažali na splaveh, ki so jih potem zjutraj poskrili. Rus pa videč, da je most razdrt, jih je pustil odslej v miru.

Tako smo slednjič dospeli po dobrem mescu spet na drugi breg reke in prepustili drugim našo hatu. Vsem pa, posebno meni, je ostala neizbrisno v spominu in zlasti še v novih postojankah smo večkrat mislili nanjo in na lepe čase gori —, kajti v novih postojankah se je začela druga muzika. Zdelo se je meni, kot bi prišli s počitnic nazaj — v trdo, realno življenje.

PADLI ORLI-JUNAKI.

Ali jih bomo nadomestili?

T. M.

Kadar berem ali slišim, da je padel ta ali oni, me zaboli v dno duše. Pred oči mi pride majhno število našega naroda, v duhu gledam obupajočo ženo, nedolžne otročičke ali pa potrtega, od starosti in nadlog zdelanega očeta, ki komaj čaka, da bi se vrnil ljubljeni sin,

da izroči gospodarstvo v njegove roke in z njim vse nade in načrte, ki jih je nosil na srcu celo življenje. Dobra ideja zahteva žrtev, vendar pa vsekajeto žrtve pregloboke rane. Zgubili smo veliko plemenitih mož in fantov, vrednih, da bi človek potočil za njimi morje solz. Najhuje me je pa zadela vest o smrti treh oseb. Vedno se srečam z njimi. Kadar premišlujem svoj polo-

žaj, se znajdem pri treh znancih in se mi zdi, da mi svetujejo, naj bom potrpežljiv in naj ne zgubim vere vase, ko trepečem za usodo naših družin in za usodo svojega naroda, vstanejo oni trije ter mi jamčijo s svojo plemenitostjo in z gorečnostjo svojega srca za njegovo vstajenje in ko molim s težkim srcem za papeža, za njegovo srečo, za njegovo rešitev in da bi Bog dal ugodna tla za njegove nauke, imam zopet one tri pri sebi, ki se združijo v nebesih z mojo molitvijo. Dolgo je, odkar nisem več v družbi s svojimi znanci, na marsikateriga sem skoraj pozabil, na Tebe, dragi Ivan, in na Vaju, Jožeta, pa ne bom mogel nikoli. Pa tudi drugi ne morejo vas pozabiti. Vse tri sem ohranil v enakem spominu, čeprav so različni po poklicu, ker so enaki po idejah.

Ivan Žgur. Če sliši Daničar to ime, ima solzne oči. To so dvojne solze, solze žalosti in solze veselja. Žalost in potrnost ga prevzame, ker ve, kaj je »Danica« izgubila z nekdanjim predsednikom. Obenem se pa vsak nehoti razveseli pri misli, da je Ivan živel. S svojo požrtvovalnostjo, s svojim zglednim življenjem, s svojo gorečnostjo do katoliške vere in s svojimi jasnimi principi v javnem življenju bo mentor Danici. Če bi se hotela Danica izneveriti Žgurju, bi nehala biti zatočišče idealnih in kat. slovenskih visokošolcev. Ivan Žgur je bil eden izmed redkih osebnosti, ki ne trpe nobene disharmonije, njegovo telo je bilo popolnoma podrejeno duhu, ni poznal nobenega kompromisa. Načelom morajo slediti dejstva! Zato ga je pa našel vsak, da je bil pripravljen stopiti tam, kamor je bilo potrebno. Bil je sotrudnik »Zore«, glasila kat. slov. visokošolcev, bil je predavatelj v »Slov. Straži«, nastopal na odrih, bodril za kongregacijo, predvsem je pa gorel za napredek Danice. Ni čudno, da so ga vsi tovariši visoko cenili, najbrže je bil edini, ki ni imel protivnikov, kadar je zastopal ali zagovarjal kakšno misel, osebnega nasprotstva pa sploh ne omenim. Kar nas je bilo mlajših, smo se veselili njegovega vstopa v javno življenje. Ko ga je klicalo povelje, je šel. Pred odhodom na bojišče je poslal Danici testament. Bil je labodji izliv njegovega srca. Razmere še ne puste, da bi se natančneje pečali z Žgurjem. Po vojski bo dolžnost njegovih ožjih prijateljev, da očrtajo njegovo delovanje, predvsem se bo pa mo-

ralo priobčiti njegovo slovo, njegov testament, ki naj bo voditelj Danici in njenim članom, starejši kat. inteligenci, posebno pa onim, ki so nezaupljivi proti kat. dijakom ali jih pa še celo sumničijo, dokaz, kako globoko pojmuje kat. visokošolec svoje dolžnosti do Boga, do sebe in do svojega naroda.

Drugi moj znanec, pri katerem se večkrat mudim, je **Jože Komljanec**. Njegov rojstni kraj je Škocijan pri Mokronogu. Komljanca sem spoznal, ko je bil v najlepši moški dobi. Star je bil nekaj čez 30 let. Bil je v dobi, ko prestane človek vse mladostne boje in je podoben mišičastemu velikanu, ki razrine s svojo močjo meje, če so mu pretesne. Jožeta Komljanca je rešila in ga vzgojila za najplemenitejšega moža milost božja. V Škocijanu se je namreč vkoreninilo brezverstvo zelo globoko. Kakor povsod, tudi tam niso zaostale posledice. Ljudstvo je živelo v zakrknjenosti in zastrupljene niso bile le posamezne družine, ampak cele vasi. Tudi Komljančevi sorodniki so živeli v teh nazorih in tudi njegova žena Rezka, sicer zelo krepotna, je bila vzgojena v tem duhu. V tem času in v takih razmerah se je začelo izobraževalno in orlovsko delo pod zaščito in navdihovanjem duhovnov. S prav misijonsko podjetnostjo se je začelo. Začelo se je z Orli in z izobraževalnim društvom. Čudno je to, da se je večina fantov brez vsakega vodstva ohranila nepokvarjena, tako da so služili za zgled svojim staršem in celo svojim sestram. Znamenje, da je duša dolenjske mladine v bistvu nepokvarjena in da se da vzgojiti za najznačajnejše može. Dolenjec je sicer mehke in včasih bolj muhaste narave, vendar pa zelo dostopen za resnice. In ko je resnico sprejel, jo drži. In to je pri njih posebno značilno, da vzame idejo kot idejo. Ne vpraša, koliko zaprek se mu stavi, ne gleda na morebitne izgube, pred njim je samo ena pot in po tej gre dosledno naprej. V tej lastnosti se razlikuje od tistega, ki je bolj praktik in gleda bolj na trenutne koristi. To se je jasno pokazalo, ko se je precej zadrug odcepilo od svoje matice, od Zadrugne zveze. Iz gotovega vira se ve, da je drugod veliko zadrug odstopilo, ker so se gotove osebe poslužile nedovoljene agitacije, češ, če ostanete pri Zadrugni zvezi, boste ob ves denar. Pri Dolenjcih je pa večinoma zmagala ideja skupnosti in zadrugnosti. In tak odločen mož

je postal Komljanec. Z njim smo dobili zaslombo tudi pri gospodarjih. V okolici jih je nekaj bilo, v Škocijanu pa nobenega. Sicer je nekaj gostilničarjev govorilo, da so na katoliški podlagi. Znano pa je, da sodi gostilničar načela po dobičku in tako tudi živi. Mi pa smo želeli mož, ki so jim predvsem načela in ki imajo namen, doma in izven doma delati po načelih. Komljanec, nepokvarjen po svoji naravi, stremeč za povzdigo svoje trgovine in svojega gospodarstva, posebej pa še vnet za bodočnost svoje družine, je rad in z odprtim srcem poslušal svojega dušnega pastirja, ko je razlagal pogubnost brezverstva za posameznika in za družine. Komljanec je sprejel katoliška načela za podlago svojemu življenju in za vzgojo svoje družine. Začel je doma in ustanovil družinsko življenje, ki mu ni bilo enakega v celi okolici. Komljanec je bil mirnega značaja, nikoli ga nisem videl razburjenega, vsako nepriliko je premagal s smehljajem. Ni čudno, da se je tudi g. Rezka oklenila svojega moža z iskreno in z globoko ljubeznijo in da je bila naklonjena duhovniku v globokem spoštovanju, čeprav ga je od začetka trpela v bližini svojega moža s kritičnim očesom. Predsodki so izginili, solnce katoliških idej je sijalo z vso gorkoto v njeno družino. To družinsko idilo je uničila vojska. Jože je moral takoj v začetku odriniti. Ko ni bilo že več mesecev nobenega glasu o njem in ko sem hotel tolažiti gospo Rezko v globoki žalosti, mi je odgovorila: »Ko bi ga le tukaj imela, čeprav bi bil brez rok in nog.« Razumel sem jo in nisem mogel dati nobenega odgovora. Lahko sem si predstavljal Komljanca kot družinskega poglavarja, kaj je bil pa družini, ve le njegova žena. Toda Komljanec se ni omejil le na dom. Katoliške ideje so kakor izvirek reke. Ne morejo ostati zaprte v srcu, ampak hočejo ven, da se tudi drugi prerode. Komljanca smo našli vedno na strani gospoda Antona, tudi v najhujših bojih. Ni bil nikoli strasten, toda vstopil je vedno o pravem času in s svojo preudarnostjo zadel vedno pravo. Da se je posrečilo prerojenje v Škocijanski dolini, gre velika zasluga tudi Jožetu. Podpiral je katoliška društva, Kmečki zvezi je tudi predsedoval kot namestnik, zvezi, ki je v javnem življenju Škocijancev igrala odločilno vlogo. — Komljanca moram še posebej omeniti kot trgovca. Znano

je, da so naši katoliški obrtniki, predvsem imam v mislih gostilničarje in trgovce, le premalo katoliški. Principi so jim sredstva za doseg njihovih načrtov, ne pa merilo, po katerem naj bi uredili svoj odnos do zasebnega in javnega življenja in do svojih gospodarskih teženj. Komljanca je dičila izredna lastnost. Ni ga premotil pohlep po mamonu. V tem oziru sem naletel v življenju edino na Komljanca kot trgovca. In ravno ta lastnost ga je priljubila vsakemu, posebno name je napravila globok in odločilen vtis. Jože je živel v blagostanju, pa bi imel še več premoženja, ko bi bolj trgovski gospodaril. Toda ni mu ostalo neprikrito, da je materijalistična vzgoja nevarna za družino in za gospodarstvo. Vsled tega je ostal zvest svojim načelom in se zadovoljil z malim. Jože Komljanec je zginil takoj ob prvih dneh na galiških planjavah, v onih dneh, ko je smrtna kosa gospodarila z vso krutostjo nad cvetom našega naroda. Skoraj gotovo je tudi njega pokosila. Duh je pa vseeno pri nas. Njegov duh bo podpiral gospo Rezko pri vzgoji družine, njegova globoka vera ji bo dala trdno oporo v bridkosti, njegov značaj bodo morali posnemati domači katoliški voditelji in njemu bodo morali slediti obrtniki, če bodo hoteli biti res katoliški po srcu in ne samo v besedah.

Bilo je v letu 1915. Takrat sem še užival zlato svobodo civilista. Bili so ravno nabori. Ker sem bil radoveden, kakšen je rezultat, jo mahnem proti gostilni. Notri dobim svojega prijatelja **Jožefa Gramca** iz Vinjega vrha pri Sv. Križu. »Kako je, Jože?« »Ostal sem!« Niti trenil ni z očesom in niti najmanjša senca žalosti ni pala na njegov obraz. »Pojdi semkaj, Tone, in trčiva!« Sedel sem k njemu in pričel pogovor. Svetoval sem mu, naj skrbi, da bo oproščen. »Težko bo šlo, ker sem premlad,« je bil njegov odgovor, »sicer me pa ne bodo Rusi pozobali.« Govoril je v brezskrbnem tonu. Bil je sploh veselega in odkritega značaja. Pravi tip Dolenjca. Ko sem gledal v njegove odkritosrčne oči in v njegovo jasno čelo, me je obšla slutnja, da ne bo mogel izvesti svojih načrtov, ki jih je gojil. V letu 1916. je prišla novica, da je Jože ostal za vedno v Galiciji. Našli so ga mrtvega ob strelski liniji, v rokah je držal puško, pripravljeno na strel. Nisem hotel verjeti. Česar človek ne želi, ne verjame. Pa

prišlo je uradno obvestilo in prišla je tudi gospoda ter precenila posestva in ukrenila drugo potrebno. Ljudje so pripovedovali, da so se isti dan gostili v Jožetovi hiši in še celo prepevali. Splošno je razširjena po Dolenjskem, mogoče tudi drugod, slaba navada, da pripravljajo gostije, če pride gospoda, da napravi svojo dolžnost po umrlem gospodarju. Ko sem slišal o gostiji na Jožetovem domu, sem se razsrdil v dno duše. Morda so sedeli pri čaši vina iz njegovega vinograda ljudje, ki so bili njegovim načelom nasprotni. Mogoče je bil tudi kakšen govor na proslavo padlemu junaku. Jaz pa sem v duhu prehodil vse dni, pretehtal razmere, ki so naju seznanile in ohranile v prijateljskih vezeh. Seznanila sva se, ko je pričel stopati demokratizem tudi na deželo, seznanila sva se za časa orlovskih bojev. V Sv. Križu je bil takrat gospod Jakob za kaplana. K njemu smo se zatekali mladi fantje, ker smo mu zaupali. Kar je boljših fantov in kar je bolj idealnih mož v križevski fari, jih je vzgojil gospod Jakob. Najrajši je imel v svoji bližini Jožeta. Pa je nauk našel tudi ugodna tla. Jože je stal od prvega začetka v orlovskih vrstah. Bil je odločne volje, nadarjen in ukaželjen. Vedeli smo, da je v njem mož, na katerega se bo opiralo domače javno živ-

ljenje. Komaj 25 let star, je bil že občinski odbornik. Kot tak se je vedno zavedal, da mora delovati po orlovskih načelih. Odločevati morajo ideje. Bil je mož, ki je gledal najmanj za 10 let naprej in se ni dal voditi od trenutnih razmer. Dobro je vedel, da bo občinska uprava in občinsko delovanje brez pomena, če bodo odločevali kratkovidni razlogi. Cesar ga je poklical v letih, ko še ni dosegel popolne moške dobe. Začel se je šele gibati in že je moral dati slovo. Katoliški in rodoljubni možje so komaj čakali, da ne bi bil samo predsednik kmečke zveze, ampak da bi prišel čas, ko bi prevzel tudi občinsko vodstvo. Bog je odločil drugače in njegovi volji se moramo ukloniti. Vendar so pa take izgube težke, takih mož in fantov ne moremo nadomestiti. Sveta dolžnost nas Orlov je, da prevzamemo njihovo zapuščino, da jih posnemamo v zasebnem in javnem življenju. Kakor njim, naj bodo božji nauki tudi nam povsod in pod vsakim pogojem prvi in edini voditelji, kar se ne strinja z božjo resnico, moramo zavreči. Sedanji brezverski in kapitalistični čas ne sme imeti na nas nobenega vpliva. Če se bomo obdržali na stopnji naših kulturnih in narodnih prvoboriteljev, smemo upati, da niso zastonj žrtvovali svojega življenja.

PISMA ORLOV-VOJAKOV.

»Mladost« — edino veselje.

Naši vrli junaki, ki kljubujejo vsem vojnim nevarnostim in težavam še danes pred sovražnikom, so od enakomernosti in trpljenja postali že skoraj brezčutni. Samo kadar dobijo »Mladost«, jih ta razvedri in spomin se jim vzbudi na nekdanje lepe čase. In takrat pišejo:

Dragi!

Ves vesel in srečen Ti naznanjam, da sem prejel »Mladost«, katero si mi poslal. Iskrena hvala! Ti si niti ne moreš predstavljati, kakšno veselje si mi s tem naredil. Razumel boš morda malo, če Ti rečem: Mladost je moje edino veselje v zapuščeni in slabi volji, ki me obdaja kroginkrog!

Stal sem ravno na straži, ko pride pošta in mi prinese časopis v ovitku.

Prepovedano je sicer na straži čitati, a jaz pa sem le pogledal, kaj da je in opazil sem svojo ljubo »Mladost«. Bog bodi zahvaljen za to! Drugikrat so mi hitro minule ure na straži, danes pa so se mi zdele cela večnost. Končno so vendar minule, in tedaj sem se vsedel in čital, čital od začetka do konca in potem še enkrat od kraja. Kako ljubo in toplo mi je bilo pri srcu tisto uro, ti ne morem povedati. Zdelo se mi je, da sem v krogu svojih starih znancev, da jih poslušam, da govorim z njimi. Ti, ki si doma, ne znaš ceniti vrednosti takega občutka.

Glej, kar sem tukaj, na teh visokih hribih, nisem dobil še v roko slovenskega časopisa. Sedaj pa imam »Mladost«, dvakrat sem jo že prebral, pa jo bom vsak dan iznova čital. Bog Ti povrni za to veselje!

Izroči vsem, ki se za »Mladost« zanimajo in pri njej sodelujejo, mojo iskreno zahvalo in srčne pozdrave!

Ves Tvoj

Edvard Župančič.

Drugo pismo v tem smislu se glasi: Danes sem prejel »Mladost«, ki si mi jo poslal. Prav lepo se Ti zahvalim zanj. Ko zagledam »Mladost«, se mi zdi, kakor da je posvetil solnčni žarek v tožnost mojega življenja, žarek, ki me spominja vesele in zadovoljne preteklosti in mi daje tudi up srečnejše prihodnosti. Včasih nisem znal dosti ceniti poštenega berila. Danes, ko se dolgočasim v enakomernosti brezkončnih težav in trpljenja tu v fronti, sem že zdavnaj sit neslanih dovtipov in surovih šal, s katerimi se kratkočasijo oni, ki jim je to v zabavo in dušno hrano. Bodrilnih besed ohranjenja v dušnem oziru se tukaj malo sliši. Zato pa me vselej »Mladost« srčno razveseli. Berem iz nje članek za člankom, vsak stavek premislim in si ga vsadim v srce. Več mi zaleže en sam tak članek, kakor dve pridigi doma v mirnih časih! Tudi na druge dobro vpliva lepo berilo, ker imajo dosti časa, da lahko premislijo vsak stavek. Tega sicer ne kažejo vsi na zunaj in takoj, a ko opazujem, vidim, da je marsikomu naravnost potrebna taka dušna hrana.

Zato pa mi je zelo žal, da ne dobijo vsi naši fantje »Mladosti« ali vsaj kaj drugega poštenega v roke. Vi doma, ki ste siti branja in novic, ne čutite, kako hrepenimo tukaj v prostem času po berilu. Kdor pošilja fantom na bojno polje duševne tolažbe v obliki poštenega berila, ta vrši v vojnem času doma najboljše organizatorično delo. Tega mnenja sem jaz in prosim Te, povej to še drugim. Zdrav!

Tvoj

Franc Čamernik.

Junak Joško Rakuša piše:

Vsega hudega sem že sit. Nesreč, težav in smrti sem že tako navajen kakor berač mraza. Če letijo granate, če drvi plaz v dolino mimo mene, me spreleti misel: Sedaj-le je prišel tisti trenutek, katerega sem že zdavnaj pričakoval in bil nanj pripravljen. Pa ko se zopet zavem, je nevarnost minula, samo sledove smrti gledam okoli sebe,

smrti razdejanja in gorja. Zdi se mi včasih v takih slučajih, da bi bilo bolje, ko bi tudi mene butnila granata ali me zasul plaz, da bi mi ne bilo treba gledati tega gorja, te smrti. Pa pride potem trenutek, ko iskreno zahvalim Boga, da me je ohranil, če že ne meni za moje novo trpljenje, pa vsaj domovini, za žrtve, za delo.

Končno se človek vsega navadi. Tisti časi, katerih se še včasih spominim, časi, ko smo fantje skupaj držali, svobodni in veseli, ko smo telovadili, peli in vriskali, se mi zdijo kakor pravljica iz devete dežele. Ko gledam smrt in razdejanje okoli in okoli, se mi zdi, da to ni bilo res, da to ni bilo mogoče. In ko dobim pismo z doma in spoznam iz njega, da je tudi tam vse narobe, sem o tem še bolj prepričan. Povsod vojska, povsod smrt! Samo ti, moja ljuba »Mladost«, še živiš, samo ti nas še tolažiš in nam obetaš boljših časov.

Kadar te dobim, »Mladost«, postane mi toplo pri srcu. Takrat se otresem duševne megle in pred mojo dušo se mi odpre življenje, ki sem je preživel pod tvojim varstvom. Življenje, tako lepo in srečno! Oh, kdo bi te mogel pozabiti! Še čutim takrat tvoj dih; tvoje plemenite besede, ki si nam jih pogosto ponavljala, mi še zvenijo v srcu: »Naš značaj bodi kakor jeklo, naš Bog nam bo dal moči, da bomo vstrajali.« Kadar te dobim, »Mladost« moja, se spomnim na to, zavem se takrat in otožen postanem. V duhu vidim dolgo vrsto; mladost, veselje in zdravje seva iz visokega štiristopa. Kje so danes? Po Karpatih, po Krasu, po Srbiji so raztresene njihove kosti. — Jaz sam gledam vsak dan smrti v oči. Pa ni me strah! Tovariši, bratje so dali življenje za cilj, ki si nam ga priporočala ti, Mladost« moja. Svoja mlada življenja so žrtvovali za tvoje cilje in ponosen sem na to. S svojo srčno krvjo so dali tebi dokaz, da so te razumeli, da so ti ostali zvesti. Tudi jaz storim tako, samo da živiš ti, moja »Mladost«, samo da živiš ti in tvoje ideje. Da živijo tvoje ideje in vžgo v mladih srcih našega naraščaja nov ogenj poštenosti in plemenitosti.

Pozdravljena, »Mladost«!

Tvoj Joško.

Brat Tone Špešič pa pozdravlja »Mladost« tako-le:

Za krojača so me izučili, sedaj pa opravljam dragonarski poklic. Ko smo

ob mobilizaciji vriskaje in polni ognja odhajali na bojišče, smo si rekli: Dva mesca bosta dovolj, da se maščujemo nad srbskimi morilci. A ko sta minula dva, se je šele prav začelo. Minula sta še dva in potem smo se tolažili naprej: Še do božiča. Ko je minul ta, še do velike noči. In to gre sedaj po vrsti že par let. Danes smo na tistem kakor koncem prvih dveh mescev. Minula bodo kmalu tri leta, odkar opravljam vojni dragonski poklic. In zato se sedaj tolažim s tem, da bo triletna doba v šoli nevarnosti in izkušenj mojega vojnega življenja dovolj, da postanem — prost.

Morda Te bo zanimalo, če Ti v par potezah narišem razmere o moji novi učni dobi. Dogodki, ki sem jih preživel v tem času, niso bili taki, da bi Ti jih privoščil. Res je, da je sempatja kak čuden pripetljaj srečal marsikatero nezgodo, nervoznost in težavo, a to je v triletni vajeniški dobi kolikortoliko obligatna stvar. Moje roke, ki so bile poprej vajene vbadata z iglo, so se morale poslej privaditi sulice in bajoneta. To Ti je namreč veliko bolj praktično orodje kakor igla. — In če bi Ti hotel vse naštet, kar sem se še vse naučil, bi mi zmanjkalo popirja. Samo eno omenim še: Kot dragonec nisem nič več podoben nekdanjemu krojaču. Moje roke so postale žuljave in vsa postava krepkejša. Kaj mi mari danes, če pride dež in nimam dežnika? Bog ga je dal, Bog ga bo vzel, se tolažim s Tobijo. Skratka: Vse svoje prejšnje življenje z vsemi navadami, nadami in načrti sem prilagodil novemu stanu dragonskemu. In to ni bilo težko.

Samo eno sem ohranil: Srce ljubeče in vneto za tiste cilje, ki jih zastopa in širi »Mladost«. Ljubezen do lepe orlovske organizacije in krepostnega fantovskega življenja je po zaslugi »Mladosti« pognala v mojem srcu tako globoke korenine, da bi mi jih bila vstanu izruvati samo smrt. Ko smo odhajali iz naših ljubih društvenih domov v vojsko in nismo vedeli, če se še kdaj vrne-mo v nje, so mi tekale solze žalosti pri tem slovesu. In pozneje še večkrat, ko sem pomislil na to. A glej, »Mladost« je prišla za menoj in me našla sredi bojnih poljan, kjer je kosila smrt moje brate-junake. Srce se mi je trgalo, ko sem gledal krvaveti junake, a »Mladost« me je znala tolažiti in mi vlivati v dušo poguma in kreposti. Bral sem »Mladost« in pred očmi so mi vstali lepi

slovenski griči, domovina moja v vsej svoji pomladanski krasoti, s svojimi cerkvicami in društvenimi domovi. In zopet mi je zaplala kri po žilah, znova sem vzljubil to sveto zemljo slovensko in znova prisegel boriti se zanjo do zadnje kaplje krvi.

»Mladost« me je vnemala, navduševala, da sem vzdržal do sedaj. Pa bom še nadalje, če je volja božja. Škarje in iglo sem vrgel v kot, junak sem postal od nog do glave. Sedaj se borim s sulico in bajonetom, ko napoči pa zopet enkrat zarja miru, se bom pa z uma svetlim mečem.

»Mladost«, vztrajaj, živi! Glej, bliža se čas, ko bomo fantje izšolani in preizkušeni prispeli domov: »Tri leta so minula, tako je hauptman djav...«
Tone.

Iz vojašnic.

Dajte nam nazaj neoskrunjeno mladino! Kdo nam jo je vzel? Sistem. Kdo je kriv razmer? Krivica. Upamo, da po tej grozni kazni za greh zmaga zopet pred postavo in javnim mnenjem poštenost. Gorje, kadar gnije pri zastopnikih oblasti.

Berite pismo z dne 10. decembra 1916. l.

»Dragi! — Brez obotavljanja, misli o vojaščini. Morda sem prišel v najslabši kraj. Vendar sodim, da so razmere večjidel povsod iste!

Razmere v vojašnici so take, da je gorje za poštenega, nepokvarjenega mladeniča. Najhujše kletve (laške) — to je vsak jutranji pozdrav. Najnesramnejši izrazi vlačugarstva — ti so pa celodnevna hrana vseh, višjih in nižjih.

Po zidovih vidiš vsevrstno, a božje podobe ni nikjer, nasprotno na Ruskem, kakor mi je svojčas brat-ujetnik pisal, da je v vsaki sobi vojašnice Marijina podoba. — Vzgoja je tedaj docela framazonska, svobodomiselna, ali vsaj indiferentna, v kolikor ni celo direktno protiversko-bojna.

Važno za avstrijske katoličane in njihovo stališče nasproti obstoječim razmeram. Če Bog da, bomo dali našemu državnemu poslancu potrebno gradivo, da bo v postavni zbornici, ko pride predmet armada, kaj tehtnega povedal in zahteval. — Meni se zdi, da so naše izgube veliko večje in strašnejše, katere utrpimo v vojašnicah kot na fronti. Tu so duševne in telesne.

Napačno bi bilo, ko bi Ti ne ome-
nil, da stoji na vsakih vratih sobe zna-
ni oklic (v nemškem in češkem jeziku):
Vojaki, varujte se prostitucije! — Ali
kaj to pomaga, ko pa se trpi n. pr. to-
le: V mestu je kopališče, — za vojake
menda, saj je tu sama vojaščina — v
katerem je za postrežbo gotovo število
mladih, navihanih, in da rečem narav-
nost, nasilnih deklet, ki so vsiljivo-vab-
ljive Eve, naprodaj celo po 40 vinarjev!
To smo mi tu sami priče!

Absolutno ne obstaneš mož, če nisi
vzgojen in utrjen od doma in primerno
poučen. O spolni razbrzdanosti imamo
še veliko premalo spisov in treba bo o
tem vprašanju vedno več let razmotri-
vati, iz npravnega, zdravstvenega in ver-
skega stališča. Gospodje, ki jim je bilo
to vprašanje odveč, bi obupali nad sve-
tom, če bi tu živeli.

Ubogi slovenski možje in fantje!
Ako bi mogel, bi se bolj direktno izra-
zil, pa veš, da ne morem in ne smem,
v vsem ustroju ne najdem ničesar ple-
menitega, naredi se, kar se mora!

V nemškem jeziku sem zvedel pri
povelju, da je imenoval presvetli cesar
17. polk »Kronprinz«. Previsoko odli-
kovanje! Kaj bodo rekli drugi narodi?

Morda bo pa Njegovo Veličanstvo
se ozrlo na male narode in jih po kato-
liških načelih zenačilo z velikimi?
Slišim, da je zlasti cesarica pobožna,
da gre vsak dan k sv. obhajilu, tudi ce-
sar vsak mesec! Če je tako, smo lahko
katoličani veseli! V tem vidim, da bo
kar moči sledil Nj. Svetosti papežu, po-
tom katerega še vedno pričakujemo
miru.

Ali bo? Da, mir dojde, dal Bog, da
bi prišel pravi mir, ki bi bil srečen za
vse človeštvo. Postavimo človeka na
stališče dostojanstva, na katero ga je
postavil Stvarnik! Ali gledamo kaj na
to? Bog s Teboj in z nami! Iskren po-
zdrav

Tvoj

Silvester.

**Prijatelj, domovina, organizacija Orlov,
»Mladost«.**

Krogle zadevajo, morda zato, ker
bi sicer ne zvedeli tako razločno, kako
jasno so zatajeni v mnogih mladeni-
ških dušah lepi ideali. Sladka so pisma
rusinska, a slovenskih fantov idejne
iskre vsebujejo nekaj tako pomembne-
ga, da bo zrastel iz teh tál veličasten

svod, če nam bo vreme količkaj milo.
Iz pisma vipavskega okrožnega načel-
nika z dne 12. maja 1917:

Predragi! — Moja bolezen se zbolj-
šuje. Zdaj vsaj nisem več tako razdra-
žen. Prijatelj! Gotovo vem, da se kot
jaz spominjaš lepih zlatih časov. Bili
so, to vem, to čutim. Nismo jih prav
razumeli, spoznam kot mnogi, ki ga živ-
ljenje vodi skozi spoznanje.

Danes so dejanja, ki tako grozno
vpijejo . . .

Majniško solnce, deloma prosti čas,
domače livade prijetno vplivajo na du-
ha. Ali duh občuti vkljub temu vse
drugo, vse to grozno in neprijetno, kar
teži, teži tako kruto dom, vsenaokoli
ljubljeno domovino.

Na bojnih poljanah . . . krogla je
morda sladko tolažilo. Vendar za nas
je drugače.

Kaj pa naša organizacija Orlov?
Prijatelj, marsikaj bo potreba reorga-
nizirati, pridati in oddati.

Čitam zadnjo »Mladost«. Pol leta
je nisem čital. Sem kritik v marsičem.
Deloma je pa gotovo, kot vedno, zdra-
vo in času primerno. Mnogo je pa še
želeli.

Današnji majniški lepi dan se na-
giblje. Noči so mi dolge. Bolnik sem.
Domovina ni bolnik, ali trpi grozno,
trpi. Nazdar!

Tvoj

Prele.

Imperialisti, bankirji in naše ljudstvo!

Jožefovo, dne 5. maja 1917.

Dragi moj! — Je izšla »Mladost«?
Morda je ustavljena — kajti na Slo-
venskem je marsikaj mogoče. Na celem
svetu se majejo imperialistična stali-
šča — kaj na Slovenskem?! Človek
more samo slutiti . . .

Misliš li morda, da bodo milijoni
dvignili človeštvo? Ne denar — ampak
delo, božje delo. — So ljudje — izvržki
so, ki delajo za denar; mi krščanski
delavci jih sovražimo, sovražimo v pra-
vem smislu, namreč, ker njih delo je
strup, tem hujši strup, ker je pomešan
s krščanskim imenom.

Misliš, da jim ljudstvo sledi . . . ?
Mi smo katoličani, zato verujemo,
da je vojska božji udarec za vse, tudi
za našo državo. — Mi trpimo in umi-
ramo v upanju na boljše življenje. Bog
vodi našo usodo! Nazdar!

Silvester.

Duševno razvedrilo.

Piše Anton Marinček.

30. maja 1917.

Dragi Tone! Hvala za »Mladost«. Tako lepa pa še ni bila kmalu. Velik užitek sem imel. Včasih sem bil v dvomu, če bomo mogli zopet poprijeti. Bo šlo. Nobena organizacija ne more lepše nastopati. Ideje silijo na dan. Zdi se mi, da smo v pomladi. Drevesa je mrz zadržal, da niso odprla takoj svojih cvetov. Toda prišel je njihov čas in so napravila svojo dolžnost. Tako bo tudi z našimi fanti.

Da se je Orel ustanovil, mora biti hvaležen vsak domoljub, četudi mu ne prija naša katoliška načela. Že tako je veliko razdejanje. Kaj bi bilo z našimi fanti, če ne bi bilo Orlov! Ni čudno, če je Orel ogrel mladino, ko še celo stari gospod daja mladostno življenje. Dokaz, da bo tudi vsak zaveden Orel ostal duševno vedno mlad. Razmišljeval sem o treh najbolj idealnih Slovencih. Kar se tiče Orlov, smo v eni točki edini, in to je, da je vsak vesel, če pomisli na Orle ali, kakor je rekel Ušeničnik, da bi se človek jokal in smejal. Edina je tudi zavest, da bo Orel rešil slovensko bodočnost.

Krekov članek me je pa pretresel do mozga. Njegova duša je govorila bolest, ki nam jo je zadala vojska. Nikoli se ni strašil dela, njegova požrtvovalnost nima mej, sedaj pa vseeno trepet, ko pomisli, kaj bo treba dati zdravim, kaj slepim, kaj enorokim, kaj enonogim, in kaj onim, ki bodo še z več nadlogami obdežani. Zaključek je bil Bog. Nobeden se ne more tako oživiti v trpljenje našega naroda, nobeden ne more tako pogledati tudi v bodočnost njegovo kakor Krek. Osebnost ga ne poznam, vendar pa čutim, da me njegov duh in njegove ideje obdajajo vsak dan bolj. V tem članku je govorila duša odkrito kakor vedno. Kaže se njegova globoka vera. Ko sem ta članek bral, sem se razsrdil na one podleže, ki so v gotovem času ga sumničili in blatili. Zato pa žanje tem večjo ljubezen predvsem od Orlov in tudi od onih, ki ljubijo bodočnost slovenskega naroda.

Oprosti, da Te toliko časa zadržujem s svojimi mislimi. Pa premisli, da sem danes imel prav posebno duševno razvedrilo, katerega nisem vaju pri vojaki, in sem se Ti moral zahvaliti za

veselje. Mogoče bo nanesla prilika, da se vidiva. Srčno pozdravlja
Tvoj

Tone.

Desetletnična številka.

Alessio, 13. maja 1917.

Dragi prijatelj! Poslano mi »Mladost« in Tvojo karto z dne 5. t. m. sem prejel. Tvoji želji, da naj napišem za javnost nekaj vrstic o zadnji številki »Mladosti«, ne morem ustreči. Poštne razmere so take, da bi prišlo to pisanje mnogo prepozno in ne bi imelo zaželjenega uspeha. Hočem pa Tebi napisati, kakšen vtis je napravila name »jubilna številka«.

Kot spominska knjiga mladega dekleta je ta številka! Vanjo so napisali gospodje: Kalan, dr. Ušeničnik in dr. Krek prekrasne spominske verze, ki so tem pomembnejši, ker so napisani od mož, izkušanih, veljavni, ki pretehtajo svojo besedo. V njih besedah ni mnogo hvale, ampak mnogo, mnogo ljubezni. In to prav dobro dene mladim srcem!

Nič boljšega nisi mogel storiti, nego da si postavil na čelu številke krasne Krekove verze, za temi pa svoj članek »Mladost« in »Zveza Orlov na kamenih desetih letih«, v katerem v lapidarnih besedah poveš mnogo, vse. Tudi slika sv. očeta je simbolična točka našega programa, katera lepo pojasnjuje T. M. v svojem članku »Več za papeža«. I. Mohorov piše o mladinskem slovstvu izborni. S tem vrši »Mladost« svojo nalogo tudi o vprašanju, ki je stopilo zadnji čas s silo, z mlado silo, med nami katoliškimi Slovenci na dan.

Gornik Anton je v svojem članku »Orli po vojski« pokazal toliko znanja o naši organizaciji, da me je presenetil. Bogat je lepih nasvetov in brezobzirno kritičen.

I. Mohorov piše tudi »Misli«. Vsaka je vredna, da si jo zapiše Orel v srce, tako je pomembna; nekatere pa so, ki bodo hipno postale last cele organizacije, kot je postal n. pr. verz na nekem slavaloku v Škofji Loki ob priliki orlovskega izleta tja: »Telesa moč, duha krepost — to vzor je lepi tvoj, mladost!«

O pismih Orlov pravi dr. Ušeničnik v svojem članku »ali niso ta pisma, da bi se človek jokal in smejal?« Prelat Kalan pa: »Res je veselje in užitek prebirati pisma naših Orlov.«

Lepa je ta številka Preprosta, skromna, pa — kakor sem rekel — kot spominska knjiga, ki se predloži onemu, ki se zaljubi, da napiše kaj v spomin — iz ljubezni.

Želim, da bi se pri prebiranju te številke godilo vsem bratom tako, kot se je meni: Še bolj kot navdušila, me je napolnila z ljubeznijo do vseh, ki so z nami v prelepi družini orlovske organizacije. V »Zvezo Orlov«, ki z »Mladostjo« obhaja desetletnico, sem se zaljubil še bolj in jo bom ljubil do konca.

Prijatelj! Tudi jaz obhajam letos desetletnico. Desetletnico, odkar stopa meni na strani na potu življenja mlada žena. V svojem koledarju imam na prvi strani napisano ob letnici 1917: Desetletnica »Zveze Orlov«, »Mladosti« in

moje poroke. — Ko sem zadnjič premišljeval o tem, sem prišel do spoznanja, da sem pravzaprav že deset let — na tri strani poročen in da ima moja žena vzroka dovolj pritoževati se, da je bila v teh zakonih ona najbolj zapostavljena.

No, drugi mesec, upam, da pridem na dopust. Takrat bom svoji ženi obrazložil vso to stvar, Tebe pa vabim, da prideš k meni in bova skupaj obhajala vse tri desetletnice. Tiho in skromno, kot se spodobi za Orle.

Obljubljenega članka še nisem napisal, bom pa storil to te dni in Ti ga poslal.

Ostani mi zdrav in Bog naj blagoslovi Tvoje delo!

Tvoj

Ivan.

DROBIŽ.

Mati. — Kaj prestane mati z enim samim otrokom, tega dostikrat ne prestane noben vojak v fronti. V iskrenosti in plemenitosti pre-sega samo božja ljubezen materinsko. Kdo torej doume, kaj je otroku mati, in gleda je na neumevne žrtve, ki jih ima mati z vsakim otrokom, kdo presodi, kako se more mati odločiti, da dá življenje in vzgojo več otrokom in vse življenje skonča v žrtvovanju za njihov blagor? Zato je prava mati največja dobrotnica človeštva, ker mu rodi in vzgoji plemenite ljudi. Njene vzgoje izven Boga nihče ne nadomesti. Pač pa se po njej božja vzgojna misel udejstvuje.

V celi predkrščanski rimski zgodovini poznam samo dva moža, ki sta se zavzemala za reveže. Bila sta to dva izredna, po duhu in telesu plemenita moža Gaius Titus in Semprius Grah. Oba sta morala zaradi plemenitosti, s katero sta hotela pomagati izsesanemu preprostemu ljudstvu, življenje dati. Ubili so ju sebični kapitalisti. Oba, ti dve izjemi v rimski zgodovini, dolgujeta svoje vrline in plemenit značaj svoji materi. Ona ju je vzgojila.

Njuno mater Kornelijo so obiskale rimske aristokratije. Bilo je to v njunih otroških letih. Kornelija je morala gledati nakit sijajnih dam. Vrednost in lepota zlatega lišpa, vdelenih kamenov in biserov je bila bajna. Pozovejo Kornelijo, naj tudi ona pokaže svoje dragocenosti. Plemenita mati je pripravljena. Pokliče svoja dva sinova, pokaže nanja in pravi: »To so moji zakladi. To so moji biseri.«

A. K.

Krščanska mati. — Ni jih težjih dolžnosti kot so dolžnosti staršev. Zato jih ljudje, ki ljubijo le, kar je živalskega, ne ljubijo in se namena zakona ogibljejo. Zato imamo v mestih omožene gosposke ženske, ki hočejo biti še v omoženih letih ljubljene in ljubeče (seveda hlinjeno ljubeče) ljubice, ne pa matere — ljubljene in ljubeče matere. — V dekliških letih vlačuge, v zakonskih letih morilke. — Morilke svojih otrok, sadu lastnega telesa, in oskrunje-

valke najsvetejših dolžnosti. In če kateremu puste življenje, potem imajo hčerko za igralno punčko, sinčka pa za živalco moškega spola, ki naj nadomešča psička ali kako drugo interesantno stvar v hiši s svojimi kodri in s svojimi poklončki.

Drugače mati v luči našega pojmovanja. Letos je umrla v Ljubljani soproga dr. Voduška. Ob njeni smrti je vzdihnila dobra oseba, njena prijateljica: »Oh, kolika škoda! Kaj bo z otroki! Kako rada jih je imela in kako lepo jih je vzgojila! Enajst jih je še živečih in zdravih, trije so umrli. Ko sem jo pri neki priložnosti pomilovala radi težav in trpljenja, ki ga ima mati v tako mnogoštevilni družini, mi je smehljaje rekla: »Gospodična! Če bi jih bilo dvajset, bi bila še bolj vesela.« Kdor more razumeti, naj razume (dostavlja Cvetje XXXIV., 6., 184). Katera sovrstnica se more ponašati s tolikimi in tako bliščnimi biseri? Tako lepo jih je vzgojila, da si jih videl vsak dan pri sv. maši in pri obhajilni mizi. In na dan njene smrti so par ur potem, ko je najdražja, zlata, iskreno ljubljena mati nenadoma zatisnila svoje oči brez slovesa od moža in otrok in je ležala mrtva doma, prihiteli mirno in vdano v voljo svojega Boga v cerkev k spovedi in so zaupajoč na božjo pomoč kot nedolžni angeli klečali pred Najsvetejšim za pokoj mame molili sv. rožni venec, litanije in so prejeli blagoslov, drugi dan pa so skupno z očetom pristopili k sv. obhajilu. Kar bi mnogi odrasli ne zmogli, to so zmogli otroci pokojne Voduške mame; zmogli so, ker jih je lepo vzgojila najboljša mati v globoki vdanosti v voljo božjo!

V mladosti devica, v zakonu žrtvenica in s svojo voljo ob vsakem času svetnica. In štirinajsteri otroci — koga bodo zahvaljevali enkrat pred Bogom za neskončno srečo svojo?

Bodi opomnjeno, da bodo vedeli izbirati Orli.

A. K.

Naše združenje. Zgodovinska izjava. — Po treh letih absolutizma državni zbor. Vse je na-

peto pričakovalo, kaj o nas izreče, ker dvoje nam piše usodo za stoletja v letih odločitve. Ti dve reči sta kanoni in politika. Marsikatero oko se k Bogu obrača za pomoč. V prvi otvoritveni seji novosklicane avstrijske zbornice so za Jugoslovane v monarhiji izjavili njihovi poslanci sledeče:

»Poslanci, zastopani v podpisanem jugoslovanskem klubu, izjavljajo, da na podlagi narodnega principa in hrvatskega državnega prava zahtevajo združenje vseh dežel monarhije, v katerih prebivajo Slovenci, Hrvati in Srbi, v samostojno, vsakega narodnega tujega vladstva prosto, na demokratski podlagi zgrajeno državno tvorbo pod žezlom habsburško-lotariške vladarske rodovine, ter da bodo za uresničenje te zahteve svojega enotnega naroda zastavili vse svoje sile. S tem pridržkom

se bodo podpisani udeleževali delovanja državnega zbora.»

To izjavo so podpisali vsi jugoslovanski poslanci. Govoril jo je dr. Korošec.

Statistično poročilo dijaške Marijine kongregacije v Kranju za leto 1916/17. — Udov je štela kongregacija to leto 114. Skupnih shodov je bilo 33. Odseki so delovali trije, in sicer: 1. abstinenčni. Štel je 32 udov — popolnih abstinentov. Ima namreč samo eno stopnjo. Sestanek s predavanji vsako tretjo nedeljo. — 2. Antinikotinski. Članov 41. Ti se obvežejo in podpišejo posebne obveznice v ta namen, za dobo gimnazijskih študij ali za celo življenje se zdržati vsakega kajenja. — 3. Evharistični. 38 udov. Udje prejemajo vsaj tedensko sv. obhajilo in imajo redne sestanke. — Sestanki vseh treh odsekov so se vrstili redno vsako nedeljo.

KNJIŽEVNOST.

Ob 50letnici dr. Janeza Evangelista Kreka. Ljubljana, 1917. Izdali in založili pisatelji doneskov. Cena 2 kroni. — Na dr. Kreka in njegovo delo obračajo pisatelji besede Ivana Cankarja: »Moje delo je knjiga ljubezni — odprti jo, domovina, da boš videla, kdo ti je pravičen sin. Dal sem ti, kar sem imel; če je bilo veliko ali malo — Bog je delil, Bog razsodi. Dal sem ti svoje srce in svoj razum, svojo fantazijo in svojo besedo, dal sem ti svoje življenje — kaj bi ti še dal?«

Knjiga vsebuje 17 daljših in krajših član- kov izpod peresa desetoro pisateljev, Krekovih učencev. Knjigo je napisala hvaležnost, oziroma dolžnost, s katero dolgujemo priznanje skupnim dobrotnikom, in pa želja, da se še bolj razširijo in razumejo misli, ki so in bodo dale slovanskemu jugu svoje lice.

»Za opis Krekovega dela bi bilo treba celih knjig, ker v njegovem življenju se nemo zrcalita življenje in razvoj v zadnjih 25 letih. Poglej v cerkev ali v knjigo, pojdi za izseljenci ali med delavce, stopi v naše kmečke domove, poglej v časopis ali društvo, pregleduj našo politiko ali gospodarstvo, povsod najdeš Kreka zraven.« (Fr. Jež, str. 8.)

Luis Coloma: Boy. Roman. Iz špan- skega prevel A. Kalan. V Ljubljani (Katoliška bukvarna) 1917. — Naslov romanu je Boy — po naše mladenič. Mlad, lep, plemenit, izobražen, razvit s prekrasnimi dušnimi in telesnimi vrli- nami ne uide nepravemu razmerju z žensko grofico Bureva. Neizkušena lahkomišelnost — a kazen? S 25 leti je končano življenje — voj- vodske osebnosti. — Po pravici vodijo roman besede: »V življenju moža imata zakonito me- sto samo dve ženski: njegova mati in mati nje- govih otrok. Kar je izven te dvojne čiste in svete ljubezni, so ali nevarna stranpota ali krivdepolne blodnje.«

I. Majdič: Nasveti za hišo in dom. Ljubljana (Katoliška bukvarna) 1917. Gospodar- sko-gospodinska knjiga. 410 strani. Z abeced- nim kazalom za gospodarstvo, gospodinjstvo, domače zdravljenje in razno. Cena 5.— K, vez. 5-50 K.

Luč. 1916/17. I. Uredila Josip Stipančič in Stanko Deželič. Zagreb. 1916. Strani 230. — II. Uredio Josip Andrić. Zagreb. 1917. Strani 134.

Cena vsake knjige 3 K 60 h, za dijake 2 K. — »Luč« je glasilo hrvatskega akademičnega di- jaštva in starejšin. To leto je namesto posamez- nih zvezkov izšla v dveh knjigah. Obe knjigi imata mnogo razprav, leposlovnih, pripovednih ter pesmi in poročil. Vmes so tudi slovenski članki in vesti. — Naša izobraževalna društva bi morala nabaviti knjigi, ker razkazujeta mlaj- še katoliško kulturno gibanje pri Hrvatih. Po- leg mnogovrstnih razprav zanimajo poročila iz vseh krajev Hrvatske in Slovenije, banovine, Bosne, Dalmacije, Istre, torej vsa kulturna Jugoslovenija v monarhiji. — Vsaki knjigi je priložen Đački vijesnik »Luč« à 20 h. — Sloven- ska izobraževališča niso več popolna, ako ni- majo hrvatskih listov in obzornikov, ki hodijo z nami isto pot. A. Kom.

Franc Novak, Nemščina brez učitelja. I. del. Nemška slovnica za samouke. Četrta, predelana izdaja. V Ljubljani (Katoliška bu- kvarna) 1917. — Prikladna žepna oblika. Cena 1-50 K.

Pavel Novak, Krepki in nepravilni nemški glagoli. Iz knjige »Nemška slovnica za samouke«, 4. izdaja. V Ljubljani (Katoliška bukvarna) 1917. Cena — 40 K.

Listnica uredništva. — Za list in za orlov- sko organizacijo je dobro, da list širite. Marsi- koga, ki piše, stanejo knjige in porabljeni čas, tebe pa, ki bereš, samo 3 krone letno. Te šte- vilke je natisnjene nekoliko več. Zato le po njej!

Mladeniči, ki še nimajo »Mladosti«, naj pošljejo naslove, se jim bo med vojno do- pošiljanje oskrbelo.

Misli mladosti so ceste bodočnosti. Fantje, vse storimo, da se vaša bodočnost napije zdrav- jih načrtov. Zaupajmo v Boga, zraven pa sto- rimo, kar moremo, in naš bo svet! Na delo za orlovsko organizacijo! Pri vojakihi v zaledju in na fronti se je sprožilo že mnogo načrtov za orlovsko stvar. Le še dalje v pismih in člankih in dopisih. — Nazdar!

Dar uredništvu »Mladosti«. — Č. g. Jakob Fatur je podaril »Mladosti« 20 K. Zahvala in orlovski nazdar!

